

תפסיר רס"ג

מִי־אֵל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ

אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה כַּמַּעֲשִׂיךָ

וּכְגִבּוֹרְתֶךָ: ַׁׁ אֱלֹהִים. אֵת שְׂרִיתָא

לְאַחֲזָאָה יָת עֲבָדְךָ. יָת רִבּוֹתְךָ. וְיָת יָדְךָ

תְּקִיפֹתָא. דְּאֵת הוּא אֱלֹהָא דְשִׁכְנִיתְךָ

בַּשָּׁמַיָא מְלַעֲיָלָא וְשְׁלִיט בְּאַרְעָא:

לִית דִּיעֲבִיד כְּעוֹבְדְךָ וּכְגִבּוֹרְתֶךָ:

כֹּה אֶעֱבְרָה־נָא וְאֶרְאֶה אֶת־

הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הַהַר הַטּוֹב

הַזֶּה וְהַלְבַּנּוֹן: אֶעֱבֹר כְּעֵן. וְאֶחֱזִי יָת אַרְעָא טְבָתָא. דְּבַעֲבָרָא

דִּירְדְנָא. טוֹרָא טְבָא. הַדִּין וּבֵית מִקְדָּשָׁא: כֹּה וַיִּתְעַבֵּר יְהוָה

בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי

רַב־לֶךְ אֶל־תּוֹסֵף דְּבַר אֵלַי עוֹד בַּדְּבַר הַזֶּה:

וְהוּא רָגַז מִן קִדְּם יְיָ עָלַי בְּדִילְכוֹן. וְלֹא קִבֵּיל מִנִּי. וַאֲמַר יְיָ לִי סִגִּי לֶךְ.

לא אלאה פי אלסמא ולא פי

אלארץ. יצנע כצנאיעד

וגברותך: כה) אסאלך אן

אגוז. ואנציר אלי דיאלך

אלבלד אלגיד. אלדי מן דיאך

גאנב אלארדן. ודיאלך אלגבל

אלגיד ואלבנאן: כו) פוגד

אללה עלי בסבבכם (עלי מא

בין). ולם יסמע לי. בל קאל לי

— רס"י —

הממחין בידו כשרוצה לעשות חסד ולעבור על מדותיו, אתה אין מי ימחה בידך אם תמחול לי ותבטל גורתך. ולפי פשוטו אתה החלות להראות את עבדך מלחמת סיוון ועוג, כדכתיב (דברים 3, 6) ראה החלתי תת לפניך, הראני מלחמת שלשים ואחד מלכים: כה אעברה נא. אין נא אלא לשון בקשה: החר הטוב הזה. זו ירושלים: והלבנון. זה בית המקדש: כו ויתעבר ה'. נתמלא חמה: למענכם. בשבילכם, אתם גרמתם לי. וכן הוא אומר (מכילת קו, 33) ויקציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם: רב לך. שלא

אתה החלות להראות את עבדך. פתח להיות עומד ומתפלל, אף על פי שנגזרה גזרה. אמר לו ממך למדת, שאמרת לי (שמות 33, 6) ועתה הניחה לי, וכי תופס הייתי בך, אלא לפתוח פתח, שבי תלוי להתפלל עליהם, כמו כן הייתי סבור לעשות עכשיו: את גדלך. זו מדת טובך וכן הוא אומר (דברים יד, 18) ועתה יגדל נא פח ה': ואת ידך. זו ימינה, שהיא פשוטה לכל באי עולם: החזקה. שאתה כובש ברחמים את מדת הדין החזקה: אשר מי אל וגוי. אינך דומה למלך בשר ודם, שיש לו יועצין וסנקטורין

תפסיר רס"ג

חספד. לא תזיד פי מסאלתי פי
 הדיא אלבאב: כז) לכן אצעד
 אלי ראס אלקלעה. וארפע
 עינאד. גרבא ושמאלא.
 וגנובא ושרקא ואנצ'רהא
 בעינאד. פאנד לא תגוז הדיא
 אלארדן: כח) ומר יהושע
 ושרדה וא'דה. פאנה יעבר.
 בין ידי הולאי אלקום
 והו ינחלהם אלבלד אלדי
 תראה: כט) תים גלסנא פי
 אלואד. מפא ילי בית פעור:

לא תוסיף. למלא קדמי. עוד בפתגמא
הדין: ב עליה | ראש הפסגה
ושא עיניך ימה וצפנה
ותימנה ומזרחה וראה
בעיניך כי לא תעבר את-
הירדן הזה: סק לריש רמתא. וזקף
 עינך. למערבא ולצפונא. ולדרומא
 ולמדינתא וחזי בעינך. ארי לא תעבר ית
 ירדנא הדין: כח) **וצו את יהושע**

ותזקהו ואמצהו כי הוא יעבר לפני העם הזה
והוא ינחיל אותם את הארץ אשר תראה:
 ופקיד ית יהושע ותקיפהי ואלימהי. ארי הוא יעבר. קדם עמא הדין.
 והוא יחסינ יתהון. ית ארעא דתחזי: כט) **ונשב בגיא מול**
בית פעור: ויתיבנא בחלתא. לקביל בית פעור: פ

— רס"י —

לפנייהם ינחלו. ואם לאו לא ינחלו. וכן אתה
 מוצא פששלח מן העם אל העי והוא ישב
 (יכושט ז, ט) ויבו מהם אנשי העי וגו' (שס ז, י).
 וכיון שנפל על פניו אמר לו קום לך. קם לך
 פתיב, אתה הוא העומד במקומך ומשלח את
 בני למלחמה, למה זה אתה נפל על פניך,
 לא כך אמרתי למשה רבך אם הוא עובר,
 עוברין, ואם לאו, אין עוברין: כט) **ונשב**
בגיא וגו'. ונצמדתם לעבודה זרה ואף על פי
 כן (דברים ז, ט) ועתה ישראל שמע אל החקים
 והכל מחול לך ואני לא זכיתי למחל לי:

יאמרו הרב כמה קשה והתלמיד כמה סרבן
 ומפציר. דבר אחר רב לך הרבה מזה שמוור
 לך, רב טוב הצפון לך: כז) **וראה בעיניך.**
 בקשת ממני (פסוק כט) ואראה את הארץ
 הטובה, אני מראה לך את בלה שנאמר
 (דברים לד, ט) ויראהו ה' את כל הארץ: כח) **וצו**
את יהושע. על הטרדות ועל המשאות ועל
 הריבות: **ותזקהו ואמצהו.** בדברך, שלא
 ירף לבו לומר כשם שנענש רבי עליהם כך
 סופי לענש עליהם, מבטיחו אני כי הוא
 יעבור והוא ינחיל: **כי הוא יעבר.** אם יעבור

תפסיר רס"ג

ד א ואלאן יא אסראיל. אסמע אלדסום ואלאחכאם. אלתי אנא מעלמכם לתעמלו בהא. לפי תחיון. ותדכילו פתחוזו אלבלד. אלד"י אללה אלאה אביאיכם מעטיכם: (ב) לא תזידו שייא. עלי מא אמרכם בה. ולא תנקצו מנה. בל אחפצו וצאיא אללה רבכם. אלד"י אנא אמרכם אליום: ג ועיונכם קד ראת. גמיע מא צנע אללה בפעור אלצנם. אן כל רגל אתבעה. אנפד"ה אללה רבכם מן בינכם:

ד ועתה ישראל שמע אל-הַחֲקִים ואל-הַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר אֲנִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תַּחֲיוּ וּבֵאתֶם וּירְשֶׁתֶם אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נָתַן לָכֶם: וּכְעַן יִשְׂרָאֵל. שְׁמַע לְקִימִיָּא וּלְדִינִיָּא. דְּאָנָּא. מְלִיף יִתְכוּן לְמַעַבְד. בְּדִיל דְּתִיחֹן. וְתִיעֲלוֹן וְתִירְתוּן יִת ארעא. דיי אללה דאבהתכון יהיב לכון: ב לא תספו על-הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲנִי מְצִיָּה אֶתְכֶם וְלֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ לְשָׁמֹר אֶת-מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי מְצִיָּה אֶתְכֶם: לָא תִיסְפוֹן. עַל פִּתְגָּמָא דְּאָנָּא מְפִקִיד יִתְכוּן. וְלֹא תִמְנַעוֹן מִנִּיָּה. לְמַטְר. יִת פְּקוּדִיָּא דִּי אֱלֹהֵיכֶן. דְּאָנָּא מְפִקִיד יִתְכוּן: ג עֵינֵיכֶם הִרְאוּת אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה יְהוָה בְּבַעַל פְּעוֹר כִּי כָל-הָאִישׁ אֲשֶׁר הִלֵּךְ אַחֲרָי בְּעַל-פְּעוֹר הִשְׁמִידוּ יְהוָה אֱלֹהֵיךְ מִקֶּרְבְּךָ: עֵינֵיכֶן חֲזָא. יִת. דְּעַבְד יי בְּפִלְחֵי בְּעֵלָא פְּעוֹר. אָרִי כָל

— רס"י —

ד ב לא תספו. כגון חמש פרשיות בתפלין, חמשת מינין בלולב, וחמש ציציות, וכן ולא תגרעו:

תפסיר רס"ג

ד) ואתם אללאזמין. טאעה
אללה רבכם. כלכם אחיא
אליום: ה) אנצ'רו קד עלמתכם.
רסומא ואחכאמא. כמא
אמרני אללה רבי. לתצנעוהא
פי אלבלד. אלד'י אנתם.
צאירין אליה לתחווזה:
ו) פאחפצ'והא ואעמלו בהא.
לאנהא חכמתכם ופהמכם.
בחצ'רה אללאמם. אד'י הם
סמעו הד'יה אלרסום. יקולון
איקינא. אן הד'יא אלקביל
אלכפיר. שעב חפים פהים:
ז) לאן אייה' אמה כבירה. להא
אלאה קריב מנהא. כאללה

גוברא. דהליך בתר בעלא פעור. שיציה.
" אלהך מבינך: ואתם
הדבקים ביהוה אלהיכם
חיים כלכם היום: ואתון
דאדביקתון. בדחלתא די אלהכון.
קימין פולכון יומא דין: (שני)
ה ראה | למדתי אתכם
חקים ומשפטים כאשר
צוני יהוה אלהי לעשות כן
בקרב הארץ אשר אתם
באים שמה לרשתה: חזו

דאליפית יתכון. קימין ודינין. כמא דפקדני " אלהי. למעבד כן. בגו
ארעא. דאתון. עלין לתמן למירתה: ושמרתם ועשיתם
כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים
אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו
רק עם-חכם ונבון הגוי הגדול הזה: ותשרון
ותעבדון. ארי היא חכמתכון וסוכלתנותכון. לעיני עממיא. דישמעון.
ית כל קימיא האלין. ויימרון. לחוד עם חפים וסוכלתן. עמא רבא
הדין: כי מי-גוי גדול אשר-לו אלהים קרבים

— רס"י —

ו ושמרתם. זו משנה: ועשיתם. כמשמעו: כי הוא חכמתכם ובינתכם וגוי. בזאת תחשבו
חכמים ונבונים לעיני העמים:

וזלק הדקדוק: לעשות כן בקרב הארץ. תיבת כן בזקף קטן דלא כדפוסים וכ"כ א"ת.

תפסיר רס"ג

רַבְנָא. מֵתָא מָא דְעוֹנָאָה: (ח) וְאֵיזִיד אִמָּה כְּבִירָה. לְהָא רְסוּם וְאַחְכָּאָם עֲאֲדִלָּה. כְּגַמִּיעַ חֲדָיָה אֲלֵתוֹרִיָּיה. אֲלֵדִי אֲנָא תֵאלִיָּהָ עֲלִיכֶם אֲלִיוּם: (ט) וְכִיאֲצָה אַחְתְּרוֹ וְאַחְפִּין נַפְסָךְ גְּדָא. פְּלָא תַנְסָא אֲלֵפְלָאָם אֲלֵדִי רֵאֲתָה עֵינָאָךְ. וְלֹא יִזוּל מִן קִלְבְּךְ. טוֹל אֵינָאָם חִיָּאֲתָךְ. בַּל עֲרַפְחָ לְאַבְנָךְ וְאַבְנֵי אַבְנָךְ: (י) פִּי יוֹם וְקַפְתָּ בֵּין יָדֵי אֲלִלָּה רַבְּךָ עַנְדָּ חֲרִיב. חִין קֵאל אֲלִלָּה לִי אֲגַמֵּעַ לִי אֲלֵקוּם. חֲתִי אַסְמַעְהֶם כְּלֵאֲמִי. לְפִי יִתְעַלְמוּ

אֱלִיוּ כִּיְהוּהּ אֱלֹהֵינוּ
בְּכָל-קְרָאֵנוּ אֱלִיוּ: אֲרִי מִן עִם
רַב. דְּלִיָּה אֱלֹהָ קָרִיב לִיָּה לְקַבְּלָא
עֲלוֹתֵיָּה בְּעֵדוֹן עֲקֵתֵיָּה. בֵּין אֱלֹהֵנָא. בְּכָל
עֵדוֹן דְּאַנְחָנָא מְצַלֵּן קְדָמוּהִי: ה וּמִי
גִּוִי גְדוֹל אֲשֶׁר-לוֹ חֲקִים
וּמְשַׁפְּטִים צְדִיקִים כָּל
הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי
נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם: וּמִן עִם רַב.
דְּלִיָּה. קִימִין וְדִינִין קְשִׁיטִין. כָּל אֲוִרֵתָא
הָדָא. דְּאַנָּא. יְהִיב קְדָמִיכוֹן יוֹמָא דִּין: ט רַק הַשְּׁמֹר לָךְ
וְשֹׁמֵר נַפְשֶׁךָ מְאֹד פֶּן-תִּשְׁכַּח אֶת-הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר-רָאוּ עֵינֶיךָ וּפְנֵי-יָסוּרוֹ מִלְּבַבְךָ כֹּל יְמֵי
חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבָנֵי בָנֶיךָ: לְחִיד. אַסְתָּמַר
לְךָ וְטַר נַפְשֶׁךָ לְחַדָּא. דְּלֵמָא תַתְנִישִׁי יַת פִּתְגָמֵיָּא דְחֻזָּאָה עֵינְךָ. וְדִלְמָא
יַעֲדוֹן מִלְּבַבְךָ. כֹּל יוֹמֵי חַיֶּיךָ. וְתַהוֹדַעְנוּן לְבַנְךָ וּלְבָנֵי בָנְךָ: ז יוֹם
אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לְפָנַי יְהוּהּ אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב בְּאָמַר
יְהוּהּ אֱלִי הִקְהַל-לִי אֶת-הָעָם וְאֲשַׁמְעֵם

— רס"י —

ח חֲקִים וּמְשַׁפְּטִים צְדִיקִים. הַגּוֹנִים וּמְקַבְּלִים: ט רַק הַשְּׁמֹר לָךְ וְגִי פֶן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים. אַז כְּשֵׁלָא תִשְׁכַּחוּ אֲוִתֶם וְתַעֲשׂוּם עַל אַמְתַּתֶּם תַּחֲשְׁבוּ חֲכָמִים וּנְבוֹנִים וְאִם תַּעֲוֹנוּ אֲוִתֶם מִתּוֹךְ שְׂכָחָה תַּחֲשְׁבוּ שׁוֹטִים: י יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ. מוֹסֵב עַל מְקָרָא שְׁלִמְעֵלָה מִמְּנוּ אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ, יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ בְּחֹרֵב אֲשֶׁר רָאִיתֶם אֶת הַקּוֹלוֹת וְאֶת

תפסיר רס"ג

אן זכאפונני. טול אלאיאים
אלדי הם מקימין אחיא עלי
אלארץ. ויעלמון בניהם:
(יא) ותקדמתם ונקפתם אספל
אלגבל. והו משתעל באלנר
אלי כבד אלסמא. יחיש בזה
סואד אלגים ואלציבאב:
(יב) פפלמכם אללה מן לדן
אלנר. פכנתם סאמעין
אלכלאם. ושבחה לם תרון סוא
אלצות פקט: (יג) ואכברכם
בעהדה. אלדי אמרכם אן
תעמלו בזה אלעשר אלכלמאת.
וכתבהא עלי לוחי אלחגארה:

אֶת־דְּבָרֵי אֲשֶׁר יִלְמְדוּן
לִירְאָה אֹתִי כָּל־הַיָּמִים
אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל־הָאָדָמָה
וְאֶת־בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן: יוֹמָא.

דקמתא. קדם יי אלהך בחורב. פד אמר
יי לי. פנוש קדמי ית עמא. ואשמענון ית
פתגמי. דילפון למדחל קדמי. כל יומיא
דאנון קימין על ארעא. וית בניהון ילפון:

וְתִקְרְבוּן

❁ ❁ ❁
בספרי
תיכון

וְתַעֲמְדוּן תַּחַת הַהָר וְהָהָר
בְּעַר בָּאֵשׁ עַד לֵב הַשָּׁמַיִם

חֲשֹׁךְ עָנָן וְעַרְפֶּל: וקריתון וקמתון בשפולי טורא. וטורא.

בער באישתא עד צית שמיא. חשוכא עננא ואמשתא: יב וידבר

יהנה אליכם מתוך האש קול דברים אתם

שמעים ותמונה אינכם ראים זולתי קול: ומליל

יי. עמכון מגו אישתא. קל פתגמין אתון שמעין. ודמו. ליתיכון חזן

אלהין קלא: יג ויגד לכם את-בריתו אשר צוה

אתכם לעשות עשרת הדברים וכתבם

על-שני לוחות אבנים: וחוי לכוון ית קימיה. דפקיד יתכוון

למעבר. עשרא פתגמין. וכתבנון. על תרין לוחי אבניא:

— כס"י —

הלפידים: ילמדון. ילפון. לעצמם: ילמדון. יאלפון. לאחרים:

תפסיר רס"ג

יד) ואמרני פי ד'אלך אלוקת. באן אעלמכם רסומא ואחכאמא. אעמלודהא פי אלבלד. אלד'י אנתם גאיוון אליה לתחוזזה: טז) פ'אחד'רו ג'דא עלי נפוסכם. פ'אנכם לם תרון שבהא. פי יום כ'אטבכם אללה. פי חריב מן וסט אלנר: טז) כלא תהלכוהא פתצענו לכם פסלא עלי שכל כל שכ'ן. מן ד'כר או אנת'י: יז) או שכל מן בהאים אלארץ. או שכל מן טאיר ד'ז גנאח. אלד'י וטיר פי אלסמא: יח) או שכל מומא

וְאֶתִּי צוּה יְהוָה בְּעַת
הַהוּא לְלַמֵּד אֶתְכֶם חֻקִּים
וּמִשְׁפָּטִים לַעֲשׂוֹתְכֶם אֹתָם
בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אֶתֶּם עֹבְרִים

שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: וַיְתִי. פְּקִיד יי
בְּעֵדְנָא הַהוּא. לְאֵלְפָא יְתִכּוּן. קְיָמִין
וְדִינִין. לְמַעַבְדְּכּוּן יְתִהוּן. בְּאַרְעָא.
דְּאַתּוּן. עֹבְרִין לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ:

וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד
לְנַפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא רְאִיתֶם
כָּל-תְּמוּנָה בַּיּוֹם דְּבַר יְהוָה אֵלֵיכֶם בְּחֹרֵב

מֵתוֹךְ הָאֵשׁ: וְתִסְתַּמְרוּן לַחֲדָא לְנַפְשֵׁיכּוּן. אַרִי לָא חֲזִיתוּן כָּל
דְּמוֹ. בַּיּוֹמָא. דְּמִלִּיל יי עִמְכּוּן. בְּחֹרֵב מְגוֹ אִישְׁתָּא:
פִּין-תְּשַׁחֲתוּן וְעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת

כָּל-סִמָּל תְּבִנִית זָכָר אוֹ נְקֵבָה: דְּלִמָּא תַחְבְּלוּן.
וְתַעֲבְדוּן לְכוּן. צֵלִם דְּמוֹת כָּל צוּרָא. דְּמוֹת דְּכָר אוֹ נוֹקְבָא:
תְּבִנִית כָּל-בְּהֵמָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ תְּבִנִית

כָּל-צִפּוֹר כְּנָף אֲשֶׁר תַּעֲוֹף בַּשָּׁמַיִם: דְּמוֹת. כָּל
בְּעִירָא דְּבַאַרְעָא. דְּמוֹת כָּל צִפּוֹר גִּפְּא. דְּפָרַח בְּאוּיר רְקִיעַ שְׁמִיָּא:
תְּבִנִית כָּל-רֶמֶשׂ בְּאֲדָמָה תְּבִנִית כָּל-דְּגָה

— רס"י —

יד ואתי צוה ה' בעת ההוא ללמד אתכם. תורה שבעל פה: טז סמל. צורה:

זולק הדקדוק: י ואתי צוה יי. ס"א תיבת ואתי ברביע (מהר"ב):

תפסיר רס"ג

ידב עלי' אלארץ. או שכל מן אלסמך. אלד' פי אלמא תחת אלארץ: יט) וכלא תרפע עינאך אלי' אלסמא. ותנצ'ר. אלשמס ואלקמר ואלכואכב. וסאיר נגום אלסמא. ותזול. ותסגד להא ותעבדהא. אלד' בת' נודהא אללה רבך. לגמיע אלשעוב. אלד' תחת גמיע אלסמא: כ) ואנתם אצטפאכם אללה. ואכרגכם מן שביה בכור אלחדיד מן מצר. לתכוננו לה. שעב צפוח כהדיא אליום: כא) ואד' קד וגד אללה עלי

אֲשֶׁר-בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ:
 דְּמוֹת. כָּל רַחֲשָׁא דְּבִארְעָא. דְּמוֹת. כָּל
 נוּגֵי דְּבַמְיָא מְלַרְע לְאִרְעָא: יט) **וּפְנֵי-**
תְּשָׂא עֵינֶיךָ הַשָּׁמַיְמָה
וְרֵאִיתָ אֶת-הַשָּׁמַשׁ וְאֶת-
הַיָּרֵחַ וְאֶת-הַכּוֹכָבִים כֹּל
עָבָא הַשָּׁמַיִם וְנִדְחַת
וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם וְעַבַּדְתָּם:
אֲשֶׁר חָלַק יְהוָה אֶלֶּהֶיךָ

אתם לכל העמים תחת כל השמים: ודלמא תזקוף עינך לשמיא. ותחזי. ית שמשא וית סיהרא וית פוכביא. כל חילי שמיא. ותטעי. ותסגוד להון ותפלחנין. דזמין. יי אלהך יתהון. לכל עממיא. תחות כל שמיא: כ) **ואתכם לקח יהוה ויצא אתכם מכור הברזל ממצרים להיות לו לעם נחלה פיוס הוה:** ויתכון קריב יי לדחלתיה. ואפיק יתכון. מכורא דברזלא ממצרים. למהוי ליה. לעם אחסנא פיומא הדין: כא) **ויהוה התאנף בי על דבריכם וישבע לבלתי עברי את הירדן ולבלתי בא אל-**

רס"ד

וכן הוא אומר (תכליס לו, ג) כי החליק אליו בעיניו למצא עונו לשנא: כ **מכור.** הוא כלי שמזקקים בו את הזהב: כא **התאנף.** נתמלא רוגז: על **דבריכם.** על אודותיכם על עסקיכם:

יש **פני תשא עיניך.** להסתכל בדבר ולתת לב לשוב לטעות אחריהם: **אשר חלק ונוי לכל העמים.** להאיר להם. דבר אחר לאלהות. לא מנען מלטעות אחריהם, אלא החליקם בדברי הבליהם לטרדם מן העולם.

תפסיר רס"ג

הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה: וּמִן
 קֶדֶם יְיָ הוּא רָגַז עָלַי עַל פְּתֻגְמֵיכֹן. וְקִיַּיִם.
 בְּדִיל דְּלֹא לְמַעַבְרֵי יְת יִרְדְּנָא. וּבְדִיל
 דְּלֹא לְמִיעַל לְאַרְעָא טְבָתָא. דִּי אֱלֹהִיךָ;
 יְהִיב לְךָ אַחְסָנָא: כִּי אֲנֹכִי מֵת
 בְּאָרֶץ הַזֹּאת אֵינְנִי עֹבֵר
 אֶת־הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם עֹבְרִים
 וִירְשֶׁתֶם אֶת־הָאָרֶץ

בְּסַבְבַּכֶּם וְקִסֶּם לֹלֵא אַעְבַּר
 אֶל־אֶרְדֵּן. וְלֹלֵא אֶדְכִּיל אֶלְבְּלֵד
 אֶלְגִּייד. אֶלְדִּי אֶלְלֵה רַבְּךָ
 מְעַטִּיד נַחֲלָה: כַּב) וְאַנָּא מְאִית
 פִּי הִדִּיא אֶלְבְּלֵד. לֹא אַעְבַּר
 אֶל־אֶרְדֵּן. וְאַנְתֶּם עֹאבְרוּהָ.
 פְּתַחוּזוּ דִּיאֶלְךָ אֶלְבְּלֵד אֶלְגִּייד:
 כג) אַחְדִּירוּ אֵן תְּנִסוּ עֵהֵד
 אֶלְלֵה רַבְּכֶם. אֶלְדִּי עֵהֵדָה
 מְעַכְּסִים. פְּתַצְנְעוּ לְכֶם פְּסִלָּא.
 שְׁבַה כָּל מָא נְהַאֲךְ עֵנָה אֶלְלֵה
 רַבְּךָ: כד) לֹאֵן עֲקָאב אֶלְלֵה

הַטּוֹבָה הַזֹּאת: אֲרִי אָנָּא. מְאִית בְּאַרְעָא הָדָא. לִית אָנָּא עֹבֵר
 יְת יִרְדְּנָא. וְאַתּוֹן עֹבְרִין. וְתִירְתּוּן: יְת אַרְעָא טְבָתָא הָדָא:
 כִּי הִשְׁמַרְוּ לָכֶם פֶּן־תִּשְׁכַּחוּ אֶת־בְּרִית יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פְּסָל
 תְּמוּנֹת כָּל אֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: אִסְתְּמַרְוּ לְכוּן.
 דְּלִמָּא תִתְנַשּׁוּן יְת קִימָא דִּי אֱלֹהֵיכֹן. דְּגִזַּר עִמָּכֹן. וְתַעֲבֹדוּן לְכוּן צִלָּם
 דְּמוֹת כּוֹלָא. דְּפַקְדֹּךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ: כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אִישׁ

— רס"י —

כִּי אֲנֹכִי מֵת וְגוֹי אֵינְנִי עֹבֵר. מֵאַחַר עֹבְרִין: כג) תְּמוּנֹת כָּל. תְּמוּנֹת כָּל דְּבַר:
 שְׁמַת מְהִיכֵן יַעֲבַר, אֶלֵּא אַף עֲצֻמוֹתֵי אֵינִים אֲשֶׁר צִוְּךָ ה'. אֲשֶׁר צִוְּךָ עָלְיוּ שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת:

זֶלֶק הַרְקָדוּךְ: כִּי אֲנֹכִי מֵת בְּאָרֶץ. תִּיבַת אֲנֹכִי בְּרַבִּיעַ בְּכָל הַתִּיגָאן וְהַמַּתְכוּנֵן בְּזֵה יִמְצָא
 טוֹב טַעַם וְדַעַת. וְכַשְׁתַּדְּקֵךְ בְּמַקְרָאוֹת לֹא תִמְצָא שְׁנוֹכַר שֵׁם מִתְּהָ סְמוּךְ לְשֵׁם מִשָּׁה. וְיִמַּת שֵׁם
 מִשָּׁה בָּאָה מִלֵּת שֵׁם וְהַפְּסִיקָה וְכֵן מִשָּׁה עֲבָדִי מֵת הַפְּסִיקָה תִּיבַת עֲבָדִי בְּאִמְצַע כִּי סוּדוּ עֵץ
 הַחַיִּים. וְעֵינֵן בְּזוּהַר שְׁמוֹת דָּף קַע"ד ע"א וּבְפִרְשֵׁת בְּרֵאשִׁית דָּף כ"א ע"ב וּדָף ל"ז וְרִישׁ דָּף ל"ח
 וּדָף נ"ג ע"א וּבְפִרְשֵׁת וִיחִי דָּף רכ"א ע"א וּבְפִרְשֵׁת שְׁמִינִי וּבְפִרְשֵׁת אַחֲרֵי מוֹת וּבְרַעִיא מֵהִימְנָא
 מִשְׁפֻּטִים. פִּירוּשׁ עֵץ חַיִּים עֵץ הַיּוֹנֵק מִן הַחַיִּים הֵם חו"ב ע"ש:

תפסיר רס"ג

רפך נאר אכאלה. הו אלטאיק אלמעאקב: כה) ואדיא אולדתם בנין ובני בנין. ועתקתם פי אלבלד. פאפסדתם. באן עמלתם פסלא מן כל שבה. ופעלתם אלשר. בין ידי אללה רבכם ואסכ'סתמוה: כו) קד אשהדת עליכם מן אליום אלסמאואת ואלארץ. אנכם סתבידון סריעא. ען אלבלד. אלדיי אנתם עאברין אלארדן אליה לתחיוזה. ולא תטול מדתכם פיה. בל אנפאדיא תנפדין: כז) ויבדדכם אללה פי מא

אכלה הוא אל קנא: ארי יי אלהך. מימריה אישא אכלא הוא. אל

קנא: פ טעלדעטד בספרי תימן

תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ והשחתם ועשיתם פסל תמונת כל ועשיתם הרע בעיני

יהוה אלהיך להכעיסו: ארי תילדון בנין ובני בנין. ותתעתקון בארעא. ותחבלון. ותעבדון צלם דמות כולא. ותעבדון דביש. קדם יי אלהך לארגוא קדמוהי:

כז העידתי בכם היום את השמים ואת הארץ כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה לא תאריכון ימים עליה כי השמד תשמדון: אסהידית בכון יומא דין ית שמיא וית ארעא. ארי מיבד תיבדון בפריע. מעל ארעא. דאתון. עברין ית ירדנא. לתמן למירתה. לא תירכון יומין עליה. ארי אשתיצאה תשתיצון: כז והפיץ יהוה אתכם בעמים

רס"י

לונושנתם. כדי שלא יתקים בדם (פסוק כז) כי אבד תאבדון וזהו שנאמר (דניאל ט, יד) וישקד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו, צדקה עשה עמנו שמהר להביאה שתי שנים לפני זמנה: כי העידתי בכם. הגני מזמינם להיות עדים שהתירתי בכם:

כד אל קנא. מקנא לנקום אנפרנמני"ט בלע"ז [חמה] מתחרה על רגזו להפרע מעובדי עבודה זרה: כז ונושנתם. רמו להם שוגלו ממנה לסוף שמונה מאות וחמשים ושתים שנה, כמזון ונושנתם. והוא הקדים והגלם לסוף שמונה מאות וחמשים והקדים שתי שנים

תפסיר רס"ג

וְנִשְׂאֲרֹתֶם מִתִּי מִסֶּפֶר
 בְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִנְהַג יְהוָה
 אֶתְכֶם שָׁמָּה: וַיְבַדֵּר יי. יִתְכוּן
 בִּינִי עִמָּמִיא. וְתִשְׁתַּאֲרוּן עִם דְּמַנְיָן.
 בְּעִמָּמִיא. דִּידְבַר יי. יִתְכוּן לְתַמָּן:
 כח וְעַבְדֵּתֶם-שָׁם אֱלֹהִים
 מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וְאֶבֶן
 אֲשֶׁר לֹא-יִרְאוּן וְלֹא
 יִשְׁמְעוּן וְלֹא יֵאכְלוּן וְלֹא
 יִרְיֹחוּן: וְתִפְלְחוּן תַּמָּן לְעִמָּמִיא פְּלָחִי
 טָעוּתָא. עוֹבֵד יְדֵי אֲנָשָׁא. אָעָא וְאִבְנָא. דְּלֹא חֲזוּן וְלֹא שָׁמְעִין וְלֹא
 אֵכְלוּן וְלֹא מְרִיחִין: כט וּבְקִשְׁתֶּם מִשָּׁם אֶת-יְהוָה
 אֱלֹהֵיךָ וּמִצֵּאתָ כִּי תִדְרָשְׁנוּ בְּכָל-לְבָבְךָ וּבְכָל-
 נַפְשֶׁךָ: וְתִתְבָּעוּן מִתַּמָּן. יֵת דְּחִלְתָּא דִּי אֱלֹהֵךָ וְתִשְׁכַּח. אֲרִי תִבְעִי
 מִן קְדָמוּהִי בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ: ל בַּעַר לֶךָ וּמִצֵּאֲוֹךָ כָּל
 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְשִׁבְתָּ עַד-
 יְהוָה אֱלֹהֵיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ: כד תִּיעוֹק לְךָ. וַיִּשְׁכַּחוּנְךָ.
 כָּל פְּתַגְמִיא הָאֵלִין. בְּסוֹף יוֹמִיא. וְתִתְנוּב לְדְחִלְתָּא דִּי אֱלֹהֵךָ. וְתִקְבִּיל
 לְמִימְרֵיהּ: לא כִּי אֵל רַחוּם יְהוָה אֱלֹהֵיךָ לֹא יִרְפֶּךָ

— רס"י —

כח וְעַבְדֵּתֶם שָׁם אֱלֹהִים. כְּתִרְגוּמוֹ. עוֹבְדִים לָהֶם: לא לֹא יִרְפֶּךָ. מְלַחְחוּיָךְ בְּךָ
 מִשְׁאֲתֶם עוֹבְדִים לְעוֹבְדֵיהֶם כְּאֵלוֹ אַתֶּם בְּדִיו. וְלִשׁוֹן לֹא יִרְפֶּךָ לְשׁוֹן לֹא יִפְעִיל הוּא.

תפסיר רס"ג

רחום. לא יכיליך ולא יתרכך. ולא ינסא עהד אבאיך אלדי' קסם בזה להם: לב) ואלאן פאסאל ען אלאיאם אלאואיל אלדי' סלפת מן קבלך. מן יום כילק אללה אדם עלי אלארץ. ומן טרף אלסמא אלי טרפהא. הל פאן קט מתיל הדיא אלאמר אלעצ'ים. או סמע מתילה: לג) והל סמעת אפיה צות אללה. מכלמהא מן וסט אלנר. פמא סמעת אנת פעאשת: לד) או רפע אללה לה

וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁבַח
 אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר
 נִשְׁבַּע לָהֶם: אֲרִי אֱלֹהֵא רַחֲמָנָא יי
 אֱלֹהֶךָ. לֹא יִשְׁבַּקְנֶךָ וְלֹא יַחְבֵּלְנֶךָ. וְלֹא
 יִתְנַשֵּׂי יָת קִימָא דְאַבְהָתְךָ: דְקִים לְהוּן:
 לִב כִּי שְׂאֵל־נָא לְיָמִים
 רֵאשֻׁנִים אֲשֶׁר־הָיוּ לְפָנֶיךָ
 לְמִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא
 אֱלֹהִים | אָדָם עַל־הָאָרֶץ

וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם וְעַד קִצֵּה הַשָּׁמַיִם הִנְהִיָּה
 כְּדָבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אוֹ הַנִּשְׁמַע כָּמֹהוּ: אֲרִי שְׂאֵל
 כְּעֵן לְיוֹמֵיָא קְדָמָי דְהוּן קְדָמְךָ. לְמִן יוֹמָא דְבָרָא יי אָדָם עַל אַרְעָא.
 וְלִמְסִיפֵי שְׁמֵיָא וְעַד סִיפֵי שְׁמֵיָא. הַהוּהוּ. כְּפִתְגָמָא רַבָּא הַדִּין, אוֹ
 הַאֲשַׁתְּמַע דְכּוֹתִיָּה: לִג הַשְּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר
 מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כַּאֲשֶׁר־שָׁמַעְתָּ אֹתָהּ וַיַּחֲיִי: הַשְּׁמַע
 עָמָא קַל מִימְרָא דִּי. מְמַלִּיל מְגוֹ אִישְׁתָּא. כְּמָא דְשָׁמַעְתָּא אֹת
 וְאִתְקִים: לִד אוֹ הַנְּסָה אֱלֹהִים לְבוֹא לְקַחַת לוֹ גּוֹי

רס"י

לא יתן לך רפיון, לא יפריש אותך מאצל. וכן אחזותיו ולא ארפנו (סכ"ט ג ד), שלא ננקד ארפנו. כל לשון רפיון מוסב על לשון מפעיל ומתפעל, כמו (מלכ"ט ז, כז) הרפה לה, תן לה רפיון (דברים ט, יז) הרף ממני, התרפה ממני: לז לַיָּמִים ראשונים. על ימים ראשונים: וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם. וגם שאל לכל

הברואים אשר מקצה אל קצה זהו פשוטו. ומדרשו, מלמד על קומתו של אדם שהיתה מן הארץ עד השמים והוא השעור עצמו אשר מקצה אל קצה: הנהייה כדבר הגדול הזה. ומהו הדבר הגדול, השמע עם וגוי: לז הַנְּסָה אֱלֹהִים. הכי עשה נסים שום אלוה, לבא לקחת לו גוי וגוי. כל ההיין

תפסיר רס"ג

מִקְרֹב גּוֹי בְּמִסְתֹּב בְּאֵתָת
 וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבִיד
 חֲזָקָה וּבְזִרוּעַ נְטוּיָה
 וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כָּל
 אֲשֶׁר-עָשָׂה לָכֶם יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵיךָ:
 אוֹ נִסִּין עֲבַד יי. לְאֵתְגַלְּאָה. לְמַפְרֵק לִיָּה
 עִם מְגוֹ עִם. בְּנִסִּין בְּאֵתִין וּבְמוֹפְתִין
 וּבְקִרְבָּא. וּבִיד תְּקִיפָא וּבְדַרְעַ מְרָמִם.
 וּבְחֻזְנִין רַבְרַבִּין. כָּל. הַעֲבַד לְכוּן. יי
 אֶלְהִכוּן. בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵיכוּן: לֵה אֵתָה

עלמא. באן צ'הר פתכלין
 לה אמה מן בין אכרא.
 באעלאם ואיאת ובראהין
 ומלחמה. ויד שדידה ודיראע
 ממדודה. ומכאוף עצ'מה.
 כמא צנע לכם אללה רבכם.
 במצר בחצרתכם: לה פאנת
 יגב עליך אן תעלם. אן
 אללה הו אלאלאה. לא גירה
 ולא סואה: לו ומן אלסמא
 אסמעך צותה ליוךבך.
 קרי: ללאדבך ועלי אלארץ
 אוראך נארה אלעצ'מה.
 וסמעת פלאמה מן דאכ'להא:

הֲרֵאתָ לְדַעַת כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים אֲיִן עוֹד
 מִלְבָּדוֹ: אֵת אֶתְחַזִּיתָא לְמַדַּע. אַרִי יי הוּא אֱלֹהִים. לִית עוֹד בְּר
 מְנִיָּה: לֵה מִן-הַשָּׁמַיִם הַשְּׁמַיְעָךְ אֶת-קְלוֹ לְיִסְרְךָ
 וְעַל-הָאָרֶץ הֲרֵאתָ אֶת-אֲשׁוֹ הַגְּדוּלָּה וּדְבָרֶי
 שָׁמַעַתָּ מִתּוֹךְ הָאֲשׁ: מן שְׁמִיא. אֲשַׁמְעָךְ יֵת קַל מִמְרִיָּה
 לְאֶלְפוֹתְךָ. וְעַל אֶרְעָא. אֲחַזְיָךְ יֵת אִישְׁתִּיָּה רַבְתָּא. וּפְתַגְמוּהִי שְׁמַעְתָּא

— רס"י —

נפלאות שהביא עליהם מכות מפלאות:
 ובמלחמה. ביים, שנאמר (שם יד, כ) כי ה'
 נלחם להם: לֵה הֲרֵאתָ. פתרגומו אתחזיתא.
 בשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה פתח
 להם שבעה רקיעים. וכשם שקרע את
 העליונים כך קרע את התחתונים. וראו
 שהוא יחידי, לכך נאמר אֵתָה הֲרֵאתָ לְדַעַת:

הללו תמיהות הן, לכך נקודות הן בַּחֲטָף
 פת"ח הנדחיה הנשמע הנסה השמע:
 במסות. על ידי נסיונות הודיעם גבורותיו,
 כגון (שמות ט, ט) התפאר עלי אם אוכל
 לעשות כן, הרי זה נסיון: בְּאוֹתוֹת. בסימנין
 להאמין שהוא שלוחו שלמקום, כגון
 (שמות ז, ז) מה זה בידך: וּבְמוֹפְתִים. הם

תפסיר רס"ג

לו) ודיאלקט בעד מא אתב
אבאנד. ואכיתאר נסלהם מן
בעדהם. ואכרגד ברציאה.
בקוותה אלעצימה מן מצר:
לח) ליקרץ אממא. אכתיר
ואעצם. מנד מן בין ידיד.
לידכ'לד. ליעטיד בלדהם. נחלה
פמא תרי' אליום: לט) פאעלם
דיאלד. וארדה פי קלבד. אן
אללה הוא אלאלאה. פי
אלסמאואת אלעליא ואלארץ
אלספלא. לא סואה: מ) ואחפיץ
רסומה ווצאיאה. אלתי אנא
אמרד בהא אליום. לפי זכ'אר
לד. ולבגיד מן בעודד. ולפי

מגו אישתא: לו ותחת כי אהב
את-אבותיך ויבחר בזרעו
אחריו ויוצאך בפניו בכחו
הגדל ממצרים: וארץ רחיים
ית אבהתך. ואתרעי בבניהון בתריהון.
ואפקך במימריה. בחיליה רבא ממצרים:
לח להוריש גוים גדלים
ועצמים ממך מפניך
להביאך לתת-לך את-
ארצם נחלה פיום הזה:

לתרבא. עממין. רברבין ותקיפין. מנד מן

קדמד. לאעלותך. למתן לד ית ארעהון. אחסנא פיומא הדין:
לט) וידעת היום והשבת אל-לבבך כי יהוה
הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ
מתחת אין עוד: ותדע יומא דין. ותתיב ללבך. ארי יי הוא
אלהים. דשכינתיה בשמיא מלעילא. ושלית על ארעא מלרע. לית
עוד: מ) ושמרת את-חקיו ואת-מצותיו אשר
אנכי מצוה היום אשר ייטב לך ולבניך

רס"ד

נגד אבותם עשה פלא. ואל תתמה על
שהזכירים בלשון יחיד, שהרי כתבם בלשון
יחיד ויבחר בזרעו אחריו: לח ממך מפניך.
סרסחו ודרשוהו להוריש גוים גדולים
ועצומים ממך: פיום הזה. כאשר אתה

לו ותחת כי אהב. וכל זה תחת אשר אהב:
ויצאך בפניו. כאדם המנהיג בנו לפניו
שנאמר (שמות יד, יט) ויסע מלאך האלהים
ההולך וגוי וילך מאחריהם. דבר אחר ויוצאך
בפניו בפני אבותיו, כמו שנאמר (תכליס עט, יז)

תפסיר רס"ג

תטול מִדְתָּךְ. פִּי אֲלֹבְלָהּ. אֲלֹדִי
אֲלֹלָה רַבָּךְ. מְעַטִּיד טוֹל
אֲלֹמָאן: מֵא חִינְאֲדִין אֲפִרוּ
מוֹסִי תִּלְאֲתִי קָרָא. פִּי גֵאנֵב
אֲלֹאֲרֹדִן אֲלִשְׂרָקִי: מֵב לִיהֲרֵב
אֲלִיָּה כָּל קִאֲתֵל. יִקְתֵּל צִאחֻבָּה
בְּגִיר קֶצֶד. וְהוּא גִיר שֶׁאֲנִי לֹה
מִן אֲמֵס וּמֵא קֶבֶלָהּ. פִּיהֲרֵב
אֲלִי וְאֲחֻדָּה מְנַהֵא פִּיתִיָּא:
מֵג פֶּבְצֵר פִּי אֲלֶבֶר. פִּי בִלֵּד
אֲלִסְהֵל מִן בִּלֵּד רֵאוּבֹן. וּרְמוֹת
פִּי גֵרֵשׁ מִן בִּלֵּד גֵּד. וּגוֹלָן פִּי

אֲחֵרִיךְ וּלְמַעַן תִּבְאֲרִיךְ
יָמִים עַל-הָאָדָמָה אֲשֶׁר
יְהוּה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ

כָּל-הַיָּמִים: וְתִטֵּר יְת קִימוֹהִי וְיִת
פְּקוּדוֹהִי. דְּאָנָא מְפַקִּיד לְךָ יוֹמָא דִּין.
דְּיִיטֵב לְךָ. וְלִבְנֶךָ בְּתֶרְךָ. וּבְדִיל דְּתוֹרִיךְ
יוֹמִין עַל אַרְעָא. דְּיִי אֲלֶהֱךָ. יְהִיב לְךָ כָּל

יוֹמִיָּא: פ ❖ דְּבִרְעִידִי בִסְפָרִי תִימִין ❖ (שְׁלִישִׁי)

מֵא אִזּוּ יִבְדִּיל מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ

עָרִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרְחָה שָׁמֶשׁ: בְּכִין אֲפִרִישׁ

מֹשֶׁה תֵּלֵת קְרוּיִן. בְּעֵבֶרָא דִּירְדְנָא. מְדַנַּח שְׁמֶשׁ־א: מֵב לְנֶס שְׁמָה

רוֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת-רֵעֵהוּ בְּבִלִי-דַעַת וְהוּא

לֹא-שֵׁנָא לוֹ מִתְמַל שְׁלֶשֶׁם וְנֶס אֶל-אֲחֵת

מִן-הָעָרִים הָאֵל וְחִי: לְמַעַרְק לְתַמָּן קְטוּלָא. דִּיקְטוֹל יְת

חֲבֵרִיָּה בְּלֹא מְדַעִיָּה. וְהוּא. לֹא שְׁנִי לִיָּה מֵאֲתַמְלִי וּמְדַקְמוֹהִי. וְיַעֲרוֹק.

לְחֵדָא. מִן קְרוּיָא הָאֵלִין וְיִתְקִים: מֵג אֶת-בְּצֵר בַּמְדְּבָר

בְּאַרְץ הַמִּישֹׁר לְרֵאוּבֵנִי וְאֶת-רֵאמֹת בַּגְּלָעָד

— רס"י —

רוֹאָה הַיּוֹם: מֵא אִזּוּ יִבְדִּיל. נָתַן לָב לְהִיּוֹת
חֵרֵד לְדָבָר שְׁיִבְדִּילֵם. וְאָף עַל פִּי שְׁאִינָן
קוֹלְטוֹת עַד שְׁיִבְדְּלוּ אוֹתָן שְׁבְאַרְץ כְּנַעַן.
אָמַר מֹשֶׁה, מִצְוָה שְׁאֲפִשֶׁר לְקִימָה אֲקִימְנָה:
בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרְחָה שְׁמֶשׁ. בְּאוֹתוֹ עֵבֶר
שְׁבִמְזֻרְחוֹ שְׁלִירְדֵן: מִזְרְחָה שְׁמֶשׁ. לְפִי
שְׁהוּא דְּבוּק, נְקוּדָה רִי"ש בְּחֶטֶף מְזֻרְח
שְׁלִשְׁמֶשׁ, מְקוּם וְרִיחַת הַשְּׁמֶשׁ:

זוֹלָק הַדְּלֻקָּה: מֵא מִזְרְחָה שְׁמֶשׁ. הַרִי"ש בְּשׁוּא קִמָּץ בְּכָל הַתִּיגָאן וְכַתֵּב מֵהַרִי"ב וּז"ל הַרְאוּ
מִזְרְחָה כְּמוֹ מְדְבָרָה בֵּית אוֹן, וְנִשְׁתַּנָּה לְשׁוּא מִפְּנֵי הַסְּמִיכוֹת שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ חֲבֵרִיו כִּי פִתַח הַרִי"ש
תוֹרָה עַל הַסְּמִיכוֹת עַכ"ל:

תפסיר רס"ג

אלבתינייה מן בלד מנשה:
 (מד) והדיה אלשריעה. אלתני
 תלאהא מוסיי בחצירה בני
 אסראיל: (מה) והדיה
 אלשוואהד. ואלדסום
 ואלאחפאם. אלדיי אמר בהא
 מוסיי בני אסראיל. פי כרוגהם
 מן מצר: (מו) פי דיאך גאנב
 אלארדן פי אלואד. מנא ילי
 בית פעור. פי בלד סיחון מלך
 אלמווריון. אלמקים פי חשבון.
 אלדיי קתלה מוסיי ובני
 אסראיל. פי כרוגהם מן מצר:
 (מז) פחאזו בלדה. ובלד עוג
 מלך אלבתינייה. והמא מלפי

לגדי ואת-גולן בפשן
 למנשי: ית בצר במדברא. בארע
 מישרא לשבט ראובן. וית ראמות
 בגלעד לשבט גד. וית גולן במתנן
 לשבטא דמנשה: מד וזאת התורה
 אשר-שם משה לפני בני
 ישראל: ודא אוריתא. דסדר משה.
 קדם בני ישראל: מה אלה העדות
 והחקים והמשפטים אשר
 דבר משה אל-בני ישראל

בצאתם ממצרים: אלין סהדותא. וקימיא ודיניא. דמליל
 משה עם בני ישראל. במפקהון ממצרים: מד בעבר הירדן
 בגיא מול בית פעור בארץ סיחון מלך האמרי
 אשר יושב בחשבון אשר הכה משה ובני
 ישראל בצאתם ממצרים: בעברא דירדנא בחלתא.
 לקביל בית פעור. בארע. סיחון מלכא אמוראה. דיתיב בחשבון.
 דמחא משה ובני ישראל. במפקהון ממצרים: מד ויירשו את-
 ארצו ואת-ארץ | עוג מלך-הפשן שני מלכי

— רש"י —

מד וזאת התורה. זו שהוא עתיד לסדר אחר הם הם אשר דבר בצאתם ממצרים חזר
 פרשה זו: מכ אלה העדות וגוי אשר דבר. ושנאה להם בערבות מואב:

שמון המור (מ) שם משה. המנהג להפריד ביניהם.

תפסיר רס"ג

אלאמורין. אלדי פי גאנב
אלארדן אלשרקי: מח) מן
ערוער. אלדי עלי שאט ואד
ארנון. ואלוי גבל שיאון הו
חרמון: מט) וגמיע אלגור.
גאנב אלארדן אלשרקי. ואלוי
בחירה טברה. תחת מצב
אלקלעה: ה א) תים דעא מוסי
בגמיע אל אסראיל. וקאל להם.
אסמעו אלדסום ואלאחכאם.
אלתי אנא אמרכם אליום.
פתעלמוהא. ואחפצוהא
ואעמלו בהא: ב) אללה רבנא.
עהד מענא. עהדא פי חריב:

הַאֲמַרְי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן

מִזְרַח שֶׁמֶשׁ: וִירִיתוּ יַת אֶרְעִיה.

וְיַת אֶרֶע עוֹג מִלְכָּא דְמַתְנָן. תְּרִין מַלְכֵי
אֲמֹרָאָה. דְּבַעְבְּרָא דִּירְדְנָא. מְדַנַּח

שִׁמְשָׁא: מַח) מְעַרְעֵר אֲשֶׁר עַל-

שִׁפְתֵי-נַחַל אַרְנוֹן וְעַד-הַר

שִׂיאֵן הוּא חֶרְמוֹן: מְעַרְעֵר.

דְּעַל פִּיף נַחְלָא דְאַרְנוֹן. וְעַד טוּרָא

דְּשִׂיאֵן הוּא חֶרְמוֹן: מַט) וְכָל-

הָעֲרָבָה עֵבֶר הַיַּרְדֵּן

מִזְרָחָה וְעַד יַם הָעֲרָבָה תַּחַת אֲשֶׁרְתָּ הַפְּסָגָה:

וְכָל מִישְׁרָא. עֲבָרָא דִּירְדְנָא מְדַנַּח. וְעַד יַמָּא דְּמִישְׁרָא. תַּחֲוֹת מִשְׁפָּךְ

מִי רְמַתָּא: פ) סְפֵר הַמִּדְבָּר בְּסִפְרֵי תִּסְרָן (רביעי) ה) וַיִּקְרָא

מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שְׁמַע

יִשְׂרָאֵל אֶת-הַחֻקִּים וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר

אֲנִי דֹבֵר בְּאָזְנֵיכֶם הַיּוֹם וּלְמַדְתֶּם אֹתָם

וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹתָם: וּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל יִשְׂרָאֵל. וַאֲמַר לְהוֹן.

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יַת קִימִיא וַיַּת דִּינִיא. דְּאַנָּא. מְמַלִּיל קְדַמִּיכוֹן יוֹמָא דִּין.

וּתִילְפוֹן יַתְהוֹן. וְתַטְרוֹן לְמַעַבְדְּהוֹן: ב) יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כָּרַת

עִמָּנוּ בְּרִית בְּחֹרֵב: יי) אֱלֹהֵנָּא. גִּזְר עִמָּנָא. קִים בְּחֹרֵב:

— רס"י —

מז אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן. שְׁהוּא בְּמִזְרַח שְׁהַעֲבֵר הַשְּׁנִי הִיָּה בְּמַעְרֵב:

תפסיר רס"ג

ג) וליס מע אבאינא פקט. עתיד
אללה ד'אלך אלעהד. בל מענא
איציא. ונחן ההנא כלנא אחיא
אליום: ד) וד'אלך אן שפאהא
כלמכס אללה. פי אלגבל מן
וסט אלנר: ה) ואנא כנת קאים
בין נור אללה ובינכס פי ד'אלך
אלוקת. לאכ'ברכס בפלאם
אללה. לאנכס כ'פתס אלנאר.
ולם תצעדו אלגבל פקאל לכס:
ו) אנא אללה רבך. אלד'י
אכ'רגתך. מן בלד מצר מן בית
אלעבודייה: ז-י) לא יפון לך
מעבוד אכ'ר מן דוני. ולא

לא את אבותינו כרת
יהוה את הברית הזאת כי
אתנו אנחנו אלה פה היום
כלנו חיים: לא עם אבהתנא. גזר יי
ית קימא הדין. אלהין עמנא. אנחנא
אלין בא. יומא דין פולנא קימין:
פנים | בפנים דבר יהוה
עמכם בהר מתוך האש:
ממלל עם ממלל. מליל יי עמכון. בטורא
מגו אישתא: ה) אנכי עמד בין-

יהוה וביניכם בעת ההוא להגיד לכם את-
דבר יהוה כי יראתם מפני האש ולא עליתם
בהר לאמר: אנא. הויתי קאים בין מימרא דיי וביניכון בעדנא
ההוא. לחנאה לכון ית פתגמא דיי. ארי דחילתון מן קדם אישתא.
ולא סליקתון בטורא למימר: ס) אנכי יהוה אלהיך
אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים:
אנא. יי אלהך. דאפיקתך. מארעא דמצרים, מבית עבדותא:
לא יהיה לך אלהים אחרים על-פני לא

רס"י

כ לאמר. מוסב על (פסוק ז) דבר ה' עמכם
בהר מתוך האש לאמר אנכי ה' וגוי ואנכי
עומד בין ה' וביניכם: ז על פני. בכל מקום
אשר אני שם וזהו כל העולם. דבר אחר כל
זמן שאני קים. עשרת הדברות כבר פרשתים:

ה ג לא את אבותינו. בלבד כרת ה' וגוי כי
אתנו: ז פנים בפנים. אמר ר' ברכיה כן
אמר משה אל תאמרו אני מטעה אתכם על
לא דבר, כדרך שהסרסור עושה בין המוכר
ללוקח, הרי המוכר עצמו מדבר עמכם:

תפסיר רס"ג

תַּעֲשֶׂה-לְךָ פֶּסֶל | כָּל-
 תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם
 מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בְּאָרֶץ
 מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם |
 מִתַּחַת לָאָרֶץ לֹא-
 תִּשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא
 תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֹקֵד עוֹן
 אָבוֹת עַל-בָּנִים וְעַל-

תצנע לך פסל וְלֹא שְׂבָהָא.
 מִמָּא פִי אֲלִסְמָא פִי אֲלֵעֵלוּ.
 וּמִמָּא פִי אֲלֵאֲרֶץ פִי אֲלִסְפֵל.
 וּמִמָּא פִי אֲלִמָּא אֲלֵדִי תַחַת
 אֲלֵאֲרֶץ. לֹא תִסְגֵּד לָהֶּא וְלֹא
 תַעֲבֹדָהָא. לֹאֲנִי אֲלֵלָה רַבָּךְ
 אֲלֵטֵאִיק אֲלִמְעֵאקֵב. מְטֵאֲלֵב
 בְּדִעוּב אֲלֵאֲבָא מַע אֲלִבְנִין.
 וְאֵלֵתִּי וְאֵלֵתִּי וְאֵלֵתִּי וְאֵלֵתִּי
 לְשִׁאֲנִי. וּמִגֵּאֲזִי בְּאֲלֵאֲחִסְטָאן
 לֵאֲלֵאֲלוֹף מִן מְחַבִּי וְחֵאֲפִצִּי
 וְצֵאֲיֵאִי: יֵא לֹא תַחֲלֵף בְּאִסְם
 אֲלֵלָה רַבָּךְ זִוְרָא. לֹאֲנִי אֲלֵלָה לֹא
 יִבְרִי. מִן יַחֲלֵף בְּאִסְמָה זִוְרָא:

שְׁלֵשִׁים וְעַל-רַבְעִים לְשָׁנָאִי וְעֵשָׂה חֹסֵד
 לְאֵלִפִּים לְאֵהָבִי וּלְשֹׁמְרֵי (כ' מצותו) מִצֻּוֹתַי:
 לֹא יְהִי לְךָ אֱלֹהֵי אַחֲרָיךְ בְּרַ מְנִי. לֹא תַעֲבִיד לְךָ צִילִם, כָּל דְּמוֹ.
 דְּבִשְׂמֵיָא מְלַעֲיָלָא, וְדַבְּאָרְעָא מְלַרְעָא. וְדַבְּמֵיָא, מְלַרְעָא לְאָרְעָא.
 לֹא תִסְגֹּד לְהוֹן, וְלֹא תִפְלַחֲנִין. אֲרִי אֲנָא. יי אֱלֹהֶךָ, אֵל, קַנָּא.
 מְסַעַר. חוֹבֵי אֲבָהֶךָ, עַל בְּנֵין מְרַדִּין. וְעַל דְּרַ תְּלִיתִי וְעַל דְּרַ רַבִּיעִי,
 לְשָׁנָאִי. כֹּד מְשִׁלְמִין בְּנֵיָא לְמַחֲטִי, בְּתַר אֲבָהֶתְהוֹן. וְעַבִּיד טִיבוּ,
 לְאֵלִפִּי דְרִין, לְרַחֲמֵי, וּלְנִטְרֵי פְקוּדֵי: ס לֹא תִשָּׂא אֶת-
 שֵׁם-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׂוֹא כִּי לֹא יִנְקָה יְהוָה אֶת
 אֲשֶׁר-יִשָּׂא אֶת-שְׁמוֹ לְשׂוֹא: לֹא תִימִי. בְּשִׂמָּא דִּי
 אֱלֹהֶךָ, לְמִגְנָא. אֲרִי לֹא יִזְבִּי, יי. יתָּ, דִּימִי בְּשִׂמִיָּה, לְשִׁקְרָא: ס

זולק הדקדוק: - פֶּקֶד. כתב מהרי"ב כך מצאתי הפה לפוף בספרים המדוייקים מכתב הרר"ד
 ן' עזרם הנגיד איש עדן:

שמון המור (ו-ו) אל קנא. המנהג להפריד ביניהם.

תפסיר רס"ג

יב-טו) אחפץ יום אלסבת וקד'סה. כמא אמרד אללה רבד. סתה איאם תעמל ותצנע גמיע צנאיעד. ואליום אלסאבע. סבת ללה רבד. לא תעמל שייא מן אלצנאיע. אנת ואבנד ואבנתד ועבדד ואמתד. ותזרד וחמארד וסאזר בהאימד. וציפד אלדז פי מתאלד. לכי יסתריח. עבדד ואמתד מת'לד. ואד'כר. אנד פנת עבדא פי בלד מצר. ואכ'רגד אללה רבד מן תים ביד שדידה וד'ראע ממדודה. וילד'אלד אמרד. אן תקים פי

יב-טו שָׁמֹר אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וַעֲשִׂיתָ כָּל-מְלֹאכֶתְךָ וְיוֹם הַשַּׁבְּעִי שַׁבַּת | לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל-מְלֹאכָה אֲתָה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְשׂוֹרְךָ וְחֲמֹרְךָ וְכָל-בְּהֵמֹתֶיךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ

עבדד ואמתד כמוד וזכרת כי עבד היית | בארץ מצרים ויצאד יהוה אלהיך משם ביד חזקה ובזרע נטויה על-פן צווד יהוה אלהיך לעשות את-יום השבת: טר ית יומא דשבתא, לקדשותיה. כמא דפקדד, יי אלהד. שתא יומין תפלת, ותעביד כל עבדתד. ויומא שביעאה. שבתא, קדם יי אלהד. לא תעביד כל עבידא. את וברד וברתד ועבדד ואמתד. ותורד וחמרד, וכל בעירד. וגיורד, דבקרוד. בדיל. דינוח. עבדד ואמתד, כותד. ותדכר. ארי עבדא הויתא, בארעא דמצרים. ואפקד יי אלהד מתמן, ביד תקיפא,

— רס"י —

יז-טו שָׁמֹר. ובראשונות הוא אומר (שמות כ) וזכור. שניהם בדבור אחד ובתיבה אחת נאמרו ובשמיעה אחת נשמעו: כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ. קודם מתן תורה במקרה: וזכרת כי עבד היית וגוי. על מנת כן פדאך שתהיה לו עבד ותשמר מצותיו:

תפסיר רס"ג

יום אלסבת: טז) אפרם אביך ואמך. כמא אמרך אללה רבך. לכי תטול מדתך. ויכאר לך. פי אלבלה. אלדי אללה רבך מעטיד: יז) לא תקתל אלנפס. ולא תזון. ולא תסרק. ולא תשנה עלי צאתבך שהאדה זור: יח) ולא תתמן זוגה צאתבך. ולא תתשה מנזלה. וציעתה. ועבדה ואמתה תזורה וחקארה. וגמיע מאלה: יט) הדיה אלכלמאת. כלם

ובדרע מרמס. על כן. פקדך, יי אלהך; למעבד, ית יומא דשבתא: ס כבוד את-אביך ואת-אמך כאשר צונו יהוה אלהיך למען | יאריכון ימך ולמען ייטב לך על האדמה אשר-יהוה אלהיך נתן לך: יקר ית אבוך, וית אמך. כמא דפקדך, יי אלהך. בדיל, דיירכון יומך. ובדיל, דייטב לך. על ארעא. דיי אלהך, יהיב לך: ס לא תרעח: לא, תקטול נפש: ס ולא תנאף: ולא, תגוף: ס ולא תגנב: ולא, תגנוב: ס ולא-תענה ברעך עד שוא: ולא תסהיד בחברך, סהדותא דשקרא: ס ולא תחמד אשת רעך ס ולא תתאנה בית רעך שדהו ועבדו ואמתו שורו וחמרו וכל אשר לרעך: ולא תחמיד, אתת חברך. ולא תרוג, בית חברך. חקליה. ועבדיה ואמתיה, תזריה וחמריה. וכל, דלחברך: ס (חמישי) את-הדברים האלה דבר יהוה אל-כל-קהלכם בהר מתוך

— רס"י —

טז כאשר צונו. אף על כבוד אב ואם נצטוו בכורה שנאמר (שמות טו, כה) שם שם לו חק ומשפט: יז ולא תנאף. אין לשון גאוף אלא

שמן המור (ט) ואת-אמך. אין לגעות בוא"ו.

באשת איש: יח ולא תתאנה. לא תרוג אף הוא לשון חמדה, כמו (צרכאיש 3, ט) נחמד למראה, דמתרגמנן דמרגג למחזוי:

תפסיר רס"ג

אללה בהא גמיע קומכם פי אלגבל. מן לדן אלנר ואלגמאם ואלצ'באב. בצות עצים גיר מעאוד. וכתבהא עלי לוחי אלגוהר. ודפעהמא אליי: כ) פלמא סמענתם אלצות מן לדן צ'לאם אלגים. ואלגבל משתעל באלנר. פתקדם אליי. רויסא אסבאטכם ומשא'יכ'כם: כא) פקלתם. הודיא קוד אוראנא אללה רבנא פרמה ועצ'מתה. וסמענא צותה מן דאכיל אלנאר. פעלמנא אליום. אנדה יגוז אן יפלם אללה

הַאֵשׁ הָעֲנַן וְהָעֶרְפֶּל קוֹל
גָּדוֹל וְלֹא יִסָּף וַיְכַתְּבֶם
עַל-שְׁנֵי לַחַת אַבְנִים וַיִּתְּנֶם
אֵלַי: ית פתגמיא האלין. מליל יי עם
פל קהלכון בטורא. מגו אישתא עננא
ואמטתא. קל רב ולא פסיק. וכתבנון. על
תרין לוחי אבניא. ויהבנון לי: ב ויהי
בְּשִׁמְעֵכֶם אֶת-הַקּוֹל מִתּוֹךְ
הַחֹשֶׁךְ וְהָהָר בֵּיעַר בְּאֵשׁ
וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כָּל-רֹאשֵׁי

שְׁבִיטֵיכֶם וּזְקֵנֵיכֶם: והוה. כמשמעכון ית קלא מגו חשוכא.
וטורא בער באישתא. וקריבתנון לותי. כל רישי שבטיכון וסביכון:
ב ונתאמרו הן הראנו יהוה אלהינו את-כבודו
ואת-גדלו ואת-קלו שמענו מתוך האש היום
הזה ראינו כי-ידבר אלהים את-האדם וחי:
ואמרתנון. הא אחזינא. יי אלהנא ית יקריה וית רבותיה. וית קל
מימריה שמענא מגו אישתא. יומא הדין חזינא. ארי ממליל יי עם
אנשא ומתקים: כב ועתה למה נמות כי תאכלנו
האש הגדלה הזאת אם-יספים | אנחנו לשמע

— רס"י —

יט ולא יסף. מתרגמנון ולא פסק. כי קולו חזק וקנים לעולם. דבר אחר, ולא יסף, לא הוסיף
להראות באותו פומבי:

תפסיר רס"ג

אֶת-קוֹל יְהוָה יִהְיֶה אֱלֹהֵינוּ עוֹד
וּמִתְנוּ: וּכְעַן לְמֵא נְמוֹת. אָרִי
תִּיכְלֶנָּה. אִישְׁתָּא רַבְתָּא הָדָא. אִם
מוֹסְפִין אֲנַחְנָא. לְמִשְׁמַע. ית קל. מִימְרָא
דִּי אֱלֹהָנָא. עוֹד מִיִּתִין אֲנַחְנָא: כִּי
מִי כָל-בֶּשֶׂר אֲשֶׁר שָׁמַע
קוֹל אֱלֹהִים חַיִּים מְדַבֵּר
מִתּוֹךְ-הָאֵשׁ כַּמְנוּ וַיִּחִי: אָרִי
מִן כָּל בֶּשֶׂר. דְּשָׁמַע קַל מִימְרָא דִּי
קִימָא. מִמְלִיל מְגוּ אִישְׁתָּא. כּוֹתְנָא
וְאֶתְקִים: כִּי קָרַב אֶתְהּ וּשְׁמַע אֶת כָּל-אֲשֶׁר יֹאמֵר
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֶת | תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ אֶת כָּל-אֲשֶׁר
יְדַבֵּר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֵלֵינוּ וְעִשְׂיָנוּ: קָרַב
אֶת וּשְׁמַע. ית. כָּל דִּימֵר יי אֱלֹהָנָא. וְאֶת תְּמַלִּיל עֲמָנָא. ית כָּל
דִּימְלִיל. יי אֱלֹהָנָא. עֲמָךְ וּנְקַבִּיל וְנַעֲבִיד: כִּי וַיִּשְׁמַע יְהוָה
אֶת-קוֹל דְּבָרֵיכֶם בְּדַבְרֵיכֶם אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֵלַי שָׁמַעְתִּי אֶת-קוֹל דְּבָרֵי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר

— רס"י —

כד וְאֶת תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ. הַתְּשַׁתֵּם אֶת כְּחֵי מֵאֲהָבָה. וְכִי לֹא הָיָה יָפָה לְכֶם לְלַמּוֹד מִפִּי
כְּנֻקְבָה שְׁנַצְטַעֲרָתִי עֲלֵיכֶם וְרַפִּיתֶם אֶת יְדֵי הַגְּבוּרָה וְלֹא לְלַמּוֹד מִמֶּנִּי:
כִּי רֵאִיתִי שְׂאִינְכֶם חֲרָדִים לְהִתְקַרֵּב אֵלַי

זֶלֶק הַדְּקוּק: כִּי אֶת קוֹל יי אֱלֹהֵינוּ. תִּיבַת קוֹל בְּשָׁנֵי טְרַסִין הִיפַךְ הַדְּפוּסִים שַׁעֲשׂוּ אֲזֵלָא
בְּתִיבַת קוֹל:

שְׁמוֹ הַמְּוֹר (כ) שָׁמַע קוֹל. הַטַּעַם בְּמַלְת שְׁמַע הוּא שׁוֹפֵר וְהוּא בְּאוֹת שִׁיז, וְהִיא מְלַעִיל וְכֵן הַמְּנַהֵג הַנְּפוּז.

תפסיר רס"ג

פקאל אללה לי. סמעת פלאם
 הולאי אלקום אלדי פלמוד. קד
 אחסנו פי גמיע מא קאלו:
 (כו) פליתמנו. אן יבקא להם
 הדיא אלקלב. אן יכאפוני.
 ויחפצו וצאיאי טול אלזמאן.
 לפי יכאר להם. ולבניהם אלי
 אלדהר: (כו) אמץ קל להם.
 ארגעו אלי אכביתכם:
 (כח) ואנת פקם ההנא בין ידי.
 חתיי אפלמד בגמיע אלוצאיא.
 ואלדסום ואלאחפאם אלדי
 תעלמיהם. ויצנעון פי אלבלד.
 אלדי אנא מעטיהם יחוזונה:
 (כט) ואחפצו ואעמלו. פמא
 אמרכם אללה רבכם. לא
 תזולו ימנה ולא יסרה:

דברו אליך היטיבו כל-

אשר דברו: ושמיע קדם יי ית קל

פתגמיכון. במלותכון עמי. ואמר יי לי.

שמיע קדמי. ית קל פתגמי. עמא הדין
 דמלילו עמד. אתקינו כל דמלילו:

בד מי-יתן והיה לבכם זה

להם ליראה אתי ולשמר

את-כל-מצותי כל-הימים

למען ייטב להם ולבניהם

לעלם: לוי. דיהי לפא הדין להון.

למדחל קדמי. ולמטר ית כל פקודי כל

יומיא. בדיל דייטב להון. ולבניהון

לעלם: בד לך אמר להם שובו לכם לאהליכם:

איזיל אימר להון. תובו לכון למשפניכון: **כד** ואתה פה עמד

עמדי ואדברה אליך את כל-המצוה והחקים

והמשפטים אשר תלמדם ועשו בארץ אשר

אנכי נתן להם לרשתה: ואת. הקא קום קדמי. ואמליל

עמד. ית כל תפקידתא. וקימיא ודיניא דתליפנון. ויעבדון בארעא.

דאנא. יהיב להון למירתה: **כט** ושמרתם לעשות באשר

צוה יהוה אלהיכם אתכם לא תסרו ימין

ושמאל: ותטרון למעבד. פמא דפקיד. יי אלהכון יתכון.

תפסיר רס"ג

(ל) בל פי אלטרין. אלדי אמרם אללה רבם תסירון. לפי תחיון ויכאר לם. ותטול מדתם. פי אלבלד אלדי תחיונה: ו (א) ודרא אלוצאני. ואלדסום ואלאחכאם. אלדי אמרני אללה רבם אן אעלמם. אן תענעודא פי אלבלד. אלדי אנתם גאיון אליה לתחיונה: (ב) לפי תכאף אללה רבך. ותחפץ גמיע רסומה ווצאיאה אלדי אנא אמרך. אנת ואבנד ואבן אבנד. טול אימם תיאנד. ולפי תטול מדתך: (ג) פאסמע דיאלך יא אסראיל ואחפצה ואעמל בה. לפי יכאר לך. ולפי תכתיר

לא תסטון לימינא ולשמאלא:
בְּכָל-הַדָּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתְךָ יְיָ אֱלֹהֶיכֶם אֶתְכֶם תֵּלְכוּ לְמַעַן תַּחְיִיוּ וְטוֹב לָכֶם וְהֵאֲרַכְתֶּם יָמִים בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר תִּירְשׁוּן: בְּכָל אֹרְחָא. דְּפַקִּיד. " אֱלֹהֵכֹן. יִתְכֹן תְּהֵכֹן. בְּדִיל דְּתִיחֹן וְיִיטֵב לְכֹן. וְתִירְכֹן יוֹמִין. בְּאֶרְעָא דְּתִירְתֹן: וְזֹאת הַמִּצְוָה הַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוִּיתְךָ יְיָ אֱלֹהֶיכֶם לְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת

בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: וְדֹא תִפְקִידְתָּא. קְיָמִיא וְדִינִיא. דְּפַקִּיד. " אֱלֹהֵכֹן לְאֵלְפֵא יִתְכֹן. לְמַעַבְד בְּאֶרְעָא. דְּאֶתְנֹן. עֹבְרִין לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ: לְמַעַן תִּירָא אֶת-יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר אֶת-כָּל-חֻקֹּתָיו וּמִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצִוֶּה אֶתְּךָ וּבִן-בְּנֶךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וּלְמַעַן יֵאָרְכֶן יָמֶיךָ: בְּדִיל דְּתַדְחַל קְדָם יְיָ אֱלֹהֶךָ. לְמַטְר. ית כל קימוהי ופקודוהי דאנא מפקיד לך. את וברך וברך בך. כל יומי חייך. ובדיל דיירכון יומך: ושמעת ישראל ושמרת לעשות אשר ייטב לך ואשר תרבון מאד כאשר דבר יהוה אלהי אבתיך לך

תפסיר רס"ג

גדא. כמא ועדך אללה אללה אבאיד. בלד יפיץ לפנא ועסלא: ד) אעלם יא אסראיל. אן אללה רבנא אללה אלואחד: ה) ואחבב אללה רבך מכליצא. בכל קלבך ונפסך ווגדך: ו) ותכון תד'ה אלכלמאת. אלתי אמרך בהא אליום פי קלבך:

אַרְץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ׃
וּתְקַבִּיל יִשְׂרָאֵל וְתִטֵּר לְמַעַבְדּוֹ.
דַּיִיטָב לָךְ. וּדְתַסְגֹּן לְחֻדָּא. כְּמָא דְמַלִּיל
יֵי. אֱלֹהָא דְאַבְהַתְךָ לָךְ. אַרְע׃ עֲבָדָא
חֶלֶב וְדָבָשׁ׃ פ פּוֹשְׁטִי בְּסַפְרֵי תִימְנָן (ששי)

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה | יְהוָה |
אֱלֹהֵינוּ יְהוָה | אֶחָד׃ שְׁמַע

יִשְׂרָאֵל. יֵי אֱלֹהֵנָא יֵי חַד׃ וְאַהֲבַתְּ אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל-לְבָבְךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ׃ וְתִרְחַם.
יֵי אֱלֹהֶךָ. בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל נַכְסְךָ׃ וְהָיוּ הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְנֶךָ הַיּוֹם עַל-לְבָבְךָ׃

— רס"י —

חלוק על המקום: ובכל נפשך. אפלו הוא נוטל את נפשך: ובכל מאדך. בכל ממונך יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לך נאמר ובכל מאדך. דבר אחר ובכל מאדך בכל מדה ומדה שמודד לך בין במדה טובה בין במדת פרענות וכן דוד הוא אומר (תכלים קטז, יג) פוס ישועות אשא וגו' (ססקט, יג) צרה ויגון אמצא וגו': והיו הדברים האלה. ומהו האהבה והיו הדברים האלה, שמתוך כך אתה מכיר בהקדוש ברוך הוא

ד' ה' אלהינו ה' אחד. ה' שהוא אלהינו עתה ולא אלהי האמות, הוא עתיד להיות ה' אחד, שנאמר (נפטי ג, ט) כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' ונאמר (זכיי יד, ט) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד: כ ואהבת. עשה דבריו מאהבה. אינו דומה עושה מאהבה לעושה מיראה. העושה אצל רבו מיראה בשהוא מטריח עליו מניחו והולך לו: בכל לבבך. בשני יצריך. דבר אחר בכל לבבך, שלא יהיה לך

זולק הדקדוק: שמע ישראל יי | אלהינו יי אחד. פסיק בכל התיגאן בין תיבת השם לתיבת אלהינו. וגם לפי הסוד כן צריך כי בחינת כל שם משונה מחבירו. ועיין ברמ"ק מזה וימתק לחכך הפסיק, ברוך שבחר בהם ובמשנתם. ועיין זוהר ואתחנן דף רס"ג ע"א ובשל"ה דף רנ"ב ע"א בשם מים חיים ומהר"ם, כי הבא לקבל עליו עול מלכות שמים בשלימות יפסיק בשמע ג' הפסקות, שמע ישראל פסקא אחת, ה' אלהינו פסקא ב', ה' אחד פסקא ג'. וז"ל פר"ח סי' ס"א, אמרינן בירושלמי פרק מקום שנהגו דבפסוק שמע צריך להפסיק בין תיבה לתיבה וכן פירשו בתוס' גבי אנשי יריחו וכ"כ הטור בשם רב עמרם ע"ש ודוק. כי הגמ' הלך אחר הפסק הטעמים שבתורה:

תפסיר רס"ג

ז) ואחכהא לבניך. ואדרסהא פי חאל גלוסך פי מנזלך ופי מסירך פי טריקך. וענד ניאמך וקיאמך: ח) ואעקדהא עלאמה עלי' ידך. ותכון מנשורא בין עיניך: ט) ואכתבהא עלי' כידוד פתוח מנאזלך ואבואבך: י) ואדיא אדכילך אללה רבך.

ויהוּן פּתגמִיָא הָאֵלִין. דְּאָנָא מְפִקִיד לָךְ.
יּוֹמָא דִּין עַל לְבָךְ: ז' וְשִׁנְנִתֶם
לְבַנְיֶיךָ וּדְבַרְתָּ בִּם בְּשַׁבְּתֶיךָ
בְּבֵיתֶךָ וּבְלִכְתֶּיךָ בְּדַרְךָ
וּבְשֹׁכְבֶיךָ וּבְקוֹמֶיךָ: וּתְתַנִּינוּן
לְבַנְךָ. וּתְמַלִּיל בְּהוֹן. בְּמַתְבְּךָ בְּבֵיתֶךָ
וּבְמַהְכֶּךָ בְּאוֹרְחָא. וּבְמִשְׁכְּבֶיךָ וּבְמִקְוֶיךָ:

ח וּקְשַׁרְתֶּם לְאוֹת עַל-יְדֶיךָ וְהָיוּ לְטַטְפַּת בֵּין
עֵינֶיךָ: וְתִקְטְרִינוּן לְאֵת עַל יְדֶךָ. וְיִהְיוּ לְתַפְלִין בֵּין עֵינֶיךָ:
ט וּכְתַבְתֶּם עַל-מְזוֹזוֹת בֵּיתֶיךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:
וּתְכַתּוּבְנוּן עַל מְזוֹזוֹן. וְתִקְבְּעִינוּן בְּסִפֵּי בֵיתֶיךָ וּבַתְרַעַד: ס' וְהָיָה
כִּי-יָבִיֵאֵיךָ | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע

רס"י

שנאמר (מלכיס ז' ב) אבי אבי רכב ישראל וגי: ודברת בם. שלא יהא עיקר דבורך אלא בם. עשם עיקר ואל תעשם טפל: ובשכבך. יכול אפלו שכב בחצי היום, תלמוד לומר ובקומך. יכול אפלו עמד בחצי הלילה, תלמוד לומר בשבתך בביתך ובליכתך בדרך. דרך ארץ דברה תורה, ומן שכיבה וזמן קימה: ח וקשרתם לאות על ידך. אלו תפלין שבורע: ויהיו לטטפת בין עיניך. אלו תפלין שבראש ועל שם מנין פרשיותיהם נקראו טטפת. טט בכתפי שתיים, פת באפריקי שתיים: ט מזוזות ביתך. מזוזות פתיב, שאין צריך אלא אחת: ובשעריך. לרבות שערי חצרות ושערי מדינות ושערי עירות:

ומדבק בדרךכו: אשר אנכי מצוה היום. לא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה, אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה. דיוטגמא מצות המלך הבאה במכתב: ז ושיננתם. לשון חידוד הוא, שיהיו מהדדים בפיה, שאם ישאלך אדם דבר לא תהא צריך לגמגם בו, אלא אמור לו מיד: לבניך. אלו התלמידים. מצינו בכל מקום שהתלמידים קרויים בנים, שנאמר (דברים יז, ב) בנים אתם לה' אלהיכם, ואומר (מלכיס ז' ב, ג) בני הנביאים אשר בבית אל, וכן בחזקיהו שלמד תורה לכל ישראל וקראם בנים שנאמר (ד"כ ז' ט, יא) בני עתה אל תשלו. וכשם שהתלמידים קרויים בנים, שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם, כך הרב קרוי אב.

לֹא־בַתִּיךָ לֹא־בָרָהֶם לִיעֲחֹק
וּלְיַעֲקֹב לְתַת לְךָ עָרִים
גְּדֹלֹת וְטֹבֹת אֲשֶׁר לֹא־

בְּנֵיתָ: וַיְהִי אֲרִי יַעֲלֶנְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ.
לְאַרְעָא דְקַיִם לֹא־בָהֶתְךָ. לֹא־בָרָהֶם.
לִיעֲחֹק וּלְיַעֲקֹב לְמַתָּן לְךָ. קְרוֹיִן רַבְרָבִין
וְטָבִין דְּלֹא בְנֵיתָא: **וּבָתִּים**
מְלֵאִים כָּל־טוֹב אֲשֶׁר לֹא־
מְלֵאתָ וּבְרַת חֲצוּבִים אֲשֶׁר

תפסיר דס"ג
אל"י אלפלד אלד"י קסם
לאבא"ך. לאברהם ליעחק
ויעקוב אן יעטיקהא. תלך
קרא. כפאר גיאד מא לם
תבניהא: יא) ופיות ממלוכה כל
כיר לם תמלאהא. וצהאריג
מנקורה לם תנקרהא. ופרום
וויאתין לם תגרסהא. פאכלת
ושבעת: יב) פאחדיר אן תנסא
אללה. אלד"י אכ"ר. מן בלד
מער מן בית אלעבודייה: יג)
בל כף אללה רבך ואעבדה.
ואחלף באסמה בארא:

לֹא־חֲצֵבֶת פְּרָמִים וַיִּיתֶם אֲשֶׁר לֹא־נִטְעַתָּ

וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ: וּבְתִינְךָ מֶלֶן כָּל טוֹב דְּלֹא מְלִיתָא. וְגוֹבִין
פְּסִילִין דְּלֹא פְּסִלְתָּא. פְּרָמִין וַיִּיתִין דְּלֹא נִצְבַתָּא. וְתִיכּוֹל וְתִשְׁבַּע:
יב הַשֹּׁמֵר לְךָ פֶּן־תִּשְׁכַּח אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצִיאָךְ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים: אַסְתֵּמֵר לְךָ. דְּלִמָּא
תַּתְנַשִּׁי יָת דְּחַלְתָּא דִּי. דְּאַפְקֶךָ מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדוּתָא:
יג אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִירָא וְאַתָּה תַעֲבֹד וּבְשֵׁמוֹ
תִּשְׁבַּע: יָת יְיָ אֱלֹהֶיךָ. תַּדְחַל וּקְדַמּוּהִי תַפְלַח. וּבְשֵׁמִיהּ תִּקְרִים:

— כ"י —

יא חצובים. לפי שהיו מקום טרשין וסלעים
נופל בו לשון חציבה: יב מבית עבדים.
כתרגומו מבית עבדותא. ממקום שהייתם
שם עבדים: יג ובשמו תשבע. אם יש בך

זולק הדקדוק: יא ובתים. תי"ו דגש והוא חד מן ד' מלין דגושין תוי"ן דילהון ומשונין משאר
תו"י (מהר"ב):

תפסיר רס"ג

יד) ולא תתבעו מעבודאת אכ"ר. מן מעבודאת אלאמם. אלדין תואליכם: טו) לאן אללה רבך. טאיך מעאקב פי מא בינכם. ללא ישתד ג'צ'בה עליך. פינפד'ך ען וגה אלארץ: טז) ולא תגרבו אללה רבכם. כמא גרבתמוה פי דיאת אלמתנה: יז) בל אחפצו חפציא. וצאיא אללה רבכם. ושואהדה ורסומה אלדי אמרך בהא: יח) ואצנע אלמסתקים ואלג'ייד בין ידי אללה. לפי זכאר לך. ותדכל ותחוו אלבלד אלג'ייד.

לֹא תִלְכוּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים
 אַחֲרַיִם מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים
 אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם: לֹא תִהְיוּ
 בְּתַר טָעוֹת עַמֵּי־אֲ. מִטָּעוֹת עַמֵּי־אֲ.
 דַבְּסַחְרֵי־כֹהֵן: כִּי אֵל קָנָא
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבְּךָ
 פֶּן־יִחַרֶה אַף־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 בְּךָ וְהִשְׁמִידֶךָ מֵעַל פְּנֵי
 הָאָדָמָה: אֲרֵי אֵל קָנָא. יי אֱלֹהֶךָ
 שְׂכִינְתִּיהָ בֵינְךָ. דְלִמָּא יתְקַף. רוּגְזָא דִי
 אֱלֹהֶךָ בְּךָ. ויִשְׁיַצֵּינְךָ מֵעַל אֲפִי אֲרַעָא: ס כִּי לֹא תִנְסֹוּ
 אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כַּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם בַּמִּסָּה: לֹא
 תִנְסֹוּ. קָדָם יי אֱלֹהֵיכֶם. כַּמָּא דְנִסִּיתוּן בְּנִסִּיתָא: זי שְׁמֹר
 תִּשְׁמְרוּן אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְעַדְתִּי
 וְחֻקֵּי אֲשֶׁר צִוֶּךָ: מִטֵּר תִּטְרוּן. ית פְּקוּדֵי־אֲ דִי אֱלֹהֵיכֶם:
 וְסִהֲדוּתִיהָ וְקִימוּתֵיהָ דְפְּקוּדֶךָ: ייא וְעָשִׂיתָ הַיֵּשֶׁר וְהַטּוֹב
 בְּעֵינֵי יְהוָה לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וּבָאתָ וִירִשְׁתָּ

— רס"י —

עליהם ביותר: טו במססה. פשיצאו ממצרים
 שנסוהו במים, שנאמר (שמות יז, ז) ה'יש ה'
 בקרבנו: יח הישר והטוב. זו פשרה, לפנים

יד מאלחי העמים אשר סביבותיכם. הוא
 הדין לרחוקים, אלא לפי שאתה רואה את
 סביבותיך תועים אחריהם הצרך להזהיר

שמך המור (י) ובאת. מלעיל כיון שהרביע בב"ת.

תפסיר רס"ג

אלדי קסם אללה לאבאנד:
 (ט) לידפע גמיע אעדאנד מן
 בין ידיך. כמא ועד אללה:
 (ט) ואדיא סאלך אבנד גידא
 קאילא. מא סבב אלשוואהד.
 ואלדסום ואלאחכאם. אלדי
 אמרכם אללה רבנא: כא) פקל
 לה. כננא עבידא לפרעון
 במצר. ואכרגנא אללה. מן
 תים ביד שדידה: כב) פאחל
 אללה איאת ופראהין.
 עצימה ציאה במצר. פי
 פרעון וגמיע אלה בחצרתנא:

אֶת־הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר־

נִשְׁבַּע יְהוָה לְאֲבֹתֶיךָ:

וְתַעֲבִיד. דְּכָשֶׁר וּדְתַקִּין קָדָם יי. בְּדִיל
 דְּיִיטב לך. וְתִיעוּל. וְתִירַת יְת אַרְעָא

טַבְתָּא. דְּקִים יי לְאֲבֹתְךָ: יט) לְהַדְרֵךְ

אֶת־כָּל־אֲיֹבֶיךָ מִפְּנֵיךָ

כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: לְמַתְּבַר יְת

כָּל בְּעָלֵי דְבְּכָךְ מִן קִדְמָךְ. כְּמָא דְמַלְלִיל

יי: ס) שְׁבִיעֵךְ בְּסִפְרֵי תִימֹן

יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךְ מִחַר לֵאמֹר

מַה הָיְתָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוָּה

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם: אַרִי יִשְׁאַלְנֶךָ בְּרַךְ. מִחַר לְמִימַר. מָא

סְהַדוּתָא. וְקִמְיָא וְדִינְיָא. דְּפִקִּיד. יי) אֱלֹהֵנָא יְתִכּוּן: כַּא) וְאִמְרַת

לְבַנְךָ עֲבָדִים הֵינּוּ לְפִרְעָה בְּמִצְרַיִם וַיִּצִיאֲנוּ

יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה: וְתִימַר לְבָרְךָ. עֲבָדִין. הוּינָא

לְפִרְעָה בְּמִצְרַיִם. וְאִפְקֵנָא יי) מִמִּצְרַיִם בְּיַד תְּקִיפָא: כַּב) וַיִּתֵּן יְהוָה

אוֹתוֹת וּמֹפְתִים גְּדֹלִים וְרָעִים | בְּמִצְרַיִם

בְּפִרְעָה וּבְכָל־בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ: וַיְהִי יי) אֲתִין וּמוֹפְתִין.

רְבִרְבִין וּבִישִׁין בְּמִצְרַיִם. בְּפִרְעָה וּבְכָל אָנָּשׁ בֵּיתִיהָ לְעֵינֵנָא:

— רס"י —

כ פי ישאלך בנך מחר. יש מחר שהוא
 אחר זמן:

משורת הדין: יט כאשר דבר. והיכן דבר
 (שמות כג, כז) והמתי את כל העם וגו':

תפסיר רס"ג

כג) ואכירגנא מן תים. לפי
 ידכ'לנא. וועטינא אלבלד.
 אלד'י קסם לאבאינא: כד) תים
 אמרנא אללה. באן נצנע הדיה
 אלד'סום. אן נכיאף אללה
 רבנא. לפי יכאר לנא טול
 אלזמאן. ונתיא פיומנא הדיא:
 כה) וחסנה תפון לנא. אד'
 חפצינא ועמלנא גמיע הדיה
 אלשריעה. בין ידי אללה רבנא
 פמא יאמרנא: ז א) ואדיא
 אדכ'לך אללה רבך. אלי

כג וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשֵּׁם
 לַמַּעַן הָבִיא אֹתָנוּ לְתֵת
 לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 נִשְׁבַּע לְאַבְתָּינוּ: וַיִּתְּנָא אִפִּיק
 מִתְּמָן. בְּדִיל לְאַעְלָא יִתְּנָא. לְמַתְּנָן לְנָא
 יֵת אַרְעָא. דְּקִים לְאַבְהָתְנָא:
 כד וַיִּצְוֵנוּ יְהוָה לַעֲשׂוֹת
 אֶת-כָּל-הַחֻקִּים הָאֵלֶּה
 לִירְאָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
 לְטוֹב לָנוּ כָּל-הַיָּמִים לְחַיֵּתָנוּ כִּהְיוֹם הַזֶּה:
 וּפְקֻדָּנָא יִי. לְמַעַבְד יֵת כָּל קִימֵיָא הָאֵלִין. לְמַדְחַל קָדָם יִי אֱלֹהֵנָא.
 לְטַב לָנָא כָּל יוֹמֵיָא. לְקִימוֹתְנָא כְּיוֹמָא הַדִּין: כה) וַיְצַדֵּקָהּ
 תְּהִיָּה-לָנוּ כִּי-נִשְׁמָר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-הַמִּצְוָה
 הַזֹּאת לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כַּאֲשֶׁר צִוֵּנוּ: וְזָכוּתָא תְּהִי
 לָנָא. אַרִי נִטְר לְמַעַבְד יֵת כָּל תְּפַקִּידָתָא הָדָא. קָדָם יִי אֱלֹהֵנָא כְּמָא
 דְּפְקֻדָּנָא: ס) (שביעי) א) כִּי יִבְיָאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׂמָה לְרִשְׁתָּהּ
 וְנָשַׁל גּוֹיִם-רַבִּים מִפְּנֶיךָ חַחְתִּי וְהִגְרָשְׁתִּי
 וְהֵאמְרִי וְהַפְּנֵעֵנִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחֲוִי וְהִיבּוֹסִי שְׁבַעֵה
 גּוֹיִם רַבִּים וְעִצּוֹמִים מִמֶּךָ: אַרִי יַעֲלִינְךָ יִי אֱלֹהֶךָ.

— רס"י —

ז 6 ונשל. לשון השלכה והתנה, וכן (דברים יט, ט) ונשל הברזל:

תפסיר רס"ג

אלבלד. אלדוי אנת דאכיל
אליה לתחוזזה. פישחטח אממא
פתירא מן בין ידיד. אלחתיין
ואלגרשיון ואלאמוריון
ואלפנעאניין ואלפרויון.
ואלחויין ואליוסיון. סבעה
אממא. אפתיר ואעצ'ם מנד:
(ב) פיסלמהם אללה רבך פי ירך
פאקתלהם. ואתלפקהם תלפא.
ולא תעהד מעהם עהדא. ולא
תרוף עליהם: (ג) ולא
תצאהרהם. פתעטי אבנתך
לאבנה. ולא תאכד' אבנתה
לאבנד: (ד) פאנהם יזילון אבנד
ען טאעתי. ויעבדון אלאהה
אכיר. וישתד ג'צ'ב אללה
עליך. וינפדך סריעא: (ה) בל
פדיא פאצנעו להם. מד'אבחהם

לארעא. דאת עליל לתמן למירתה.
ויתריך עממין סגיאין מן קדמך. חתאי
וגרשיאי ואמוראי וכנענאי ופרזאי.
וחואי ויבוסאי. שבעא עממין. סגיאין
ותקיפין מנד: **וּנְתַנֶּם יְהוָה**
אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהַפִּיתֶם
הַחֲרָם תַּחֲרִים אֹתָם
לֹא-תִכְרַת לָהֶם בְּרִית וְלֹא
תַּחֲנֹם: וימסרנון. יי אלהך. קדמך
ותמחינון. גמרא תגמר יתהון. לא תגזר
להון. קים ולא תרחים עליהון: **וְלֹא**
תִּתְחַתֵּן בָּם בְּתֶךָ לֹא-תִתֵּן
לְבָנֹו וּבִתּוֹ לֹא-תִקַּח

לְבָנֶיךָ: ולא תתחתן בהון. ברתך לא תתן לבריה. וברתיה לא
תסב לברך: **כִּי-יִסֹר אֶת-בְּנֶךָ מֵאַחֲרַי וְעַבְדוּ**
אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְחָרָה אַף-יְהוָה בְּכֶם וְהִשְׁמִידֶךָ
מֵהָר: ארי יטעין ית ברך מבתר פולחני. ויפלוחון לטעות עממאי.
ויתקף רוגזא דיי בכון. וישיציןך בפריע: **כִּי-אִם-כֹּה תַעֲשׂוּ**

— רס"י —

שבן בתך הבא מן הגוי קרוי בנה, אבל בן
בנה הבא מן הגויה אינו קרוי בנה אלא בנה,
שהרי לא נאמר על בתו לא תקח כי תסיר
את בנה מאחרי: **כִּי מִזְבַּחַתֵּיהֶם.** שלבנין:
מִצְבוֹתָם. אבן אחת: **וְאֲשִׁירֵיהֶם.** אילנות

לא תחנם. לא תתן להם חן. אסור לו
לאדם לומר כמה נאה גוי זה. דבר אחר אל
תתן להם חנה בארץ: **דִּכִּי יִסֹר אֶת בְּנֶךָ**
מֵאַחֲרַי. בנו שלגוי פשישא את בתך, יסיר
את בנה אשר תלד לו בתך מאחרי. למדנו

תפסיר רס"ג

לָהֶם מִזְבְּחֵיהֶם תִּתְּנוּ
 וּמִצִּבְתֵּם תִּשְׁבְּרוּ וְאֲשִׁירֵהֶם
 תִּגְדְּעוּן וּפְסִילֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן
 בְּאֵשׁ: אַרְי אִם כְּדִין תַּעֲבְדוּן לַהוֹן.
 אִיגוּרֵיהוֹן תִּתְּרֵעוּן. וְקִמַּתְהוֹן תִּתְּבְרוּן.
 וְאֲשִׁירֵיהוֹן תִּקְצְצוּן. וְצִלְמֵיהוֹן תִּיקְדוּן
 בְּנוֹרָא: וְכִי עִם קָדוֹשׁ אֶתָּה
 לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּךָ בָּחַר
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְהֵיוֹת לוֹ
 לְעַם סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי

פִּאֲנֻקְצִי וְדִכְאֻכְהֶם פִּכְסֵרוּ.
 וְסוֹאֲרֵיהֶם תִּגְדְּעוּ. וּפְסוּלֵיהֶם
 פִּאֲחֻרְקוּהָא בְּאַלְנָאֵר: (ו) לְאַנְךָ
 שַׁעַב מִקְדָּס לְלָהּ רַבְּךָ. וּבְךָ
 אִכְתָּאֵר. אֵן תִּכּוֹן לָהּ אִמָּה
 כִּיאֲצָה. מִן גְּמִיעַ אֲלִשְׁעוּב.
 אֲלִדִי עֲלִי וְגַה אֲלֵאֲרִי:
 (ז) וְלִיס מִן כְּתִרְתְּכֶם מִן גְּמִיעַ
 אֲלֵאֲמִם. אֲצִטְפֹּאכֶם אֲלֵלָה
 וְאִכְתָּאֲרֶכֶם. בַּל אֲנַתֶּם אֲקַל
 מְנַהֵם מִגְּמוּעֵי: (ח) לָכֵן מִן
 מִחְבְּהָ אֲלֵלָה לָכֶם. וּמִן חִפְצֵיהָ

הָאֲדָמָה: אַרְי עִם קָדִישׁ אֶת. קָדָם יי אֱלֹהֶךָ. בְּךָ. אֲתֵרְעִי יי אֱלֹהֶךָ.
 לְמַהוּ לִיהָ לְעַם חֲבִיב. מִכָּל עַמֵּמִיא. דְּעַל אִפִּי אֲרַעָא: וְלֹא
 מִרְבֶּכֶם מִכָּל-הָעַמִּים חֲשַׁק יְהוָה בְּכֶם וַיִּבְחַר
 בְּכֶם כִּי-אֶתֶם הִמְעַט מִכָּל הָעַמִּים: לֹא מִדְּסִיִּיאִין
 אֲתוֹן מִכָּל עַמֵּמִיא. צְבִי יי. בְּכוֹן וְאֲתֵרְעִי בְּכוֹן. אַרְי אֲתוֹן זְעִירִין מִכָּל
 עַמֵּמִיא: ח כִּי מֵאֲהַבַת יְהוָה אֶתְכֶם וּמִשְׁמְרוּ

— רש"י —

כְּנוּבִכְדִּנְצֵר שְׁאֲמֵר (ישעי' יד, יז) אֲדָמָה
 לְעֵלְיוֹן. וְסִנְחָרִיב שְׁאֲמֵר (שם לו, ט) מִי בְּכָל
 אֱלֹהֵי הָאֲרָצוֹת. וְחִירָם שְׁאֲמֵר (יחזקאל כח, ט)
 אֵל אֲנִי מוֹשֵׁב אֱלֹהִים יִשְׁבַּתִּי: כִּי אֶתֶם
 הִמְעַט. הָרִי כִי מִשְׁמֵשׁ בְּלִשׁוֹן דְּהָא: ח כִּי
 מֵאֲהַבַת ה'. הָרִי כִי מִשְׁמֵשׁ בְּלִשׁוֹן אֱלֵא. לֹא
 מִרְבֶּכֶם חֲשַׁק ה' בְּכֶם, אֲלֵא מֵאֲהַבַת

שְׁעוּבִדִּין אוֹתוֹן: וּפְסִילֵיהֶם. צְלָמִים: ז לֹא
 מִרְבֶּכֶם. כְּפִשׁוּטוֹ. וּמִדְּרָשׁוֹ לְפִי שְׁאִין אֶתֶם
 מִגְּדִילִים עֲצֻמְכֶם כְּשִׁאֲנִי מִשְׁפִּיעַ לָכֶם טוֹבָה
 לְפִיכֶךָ חֲשַׁקְתִּי בְּכֶם: כִּי אֶתֶם הִמְעַט.
 הִמְמַעֲטִין עֲצֻמְכֶם, כְּגוֹן אֲבָרְהָם, שְׁאֲמֵר
 (בראשית יח, כז) וְאֲנֹכִי עֹפֵר וְאֹפֵר, וְכְגוֹן מֹשֶׁה
 וְאַהֲרֹן שְׁאֲמֵרוּ (שמות טו, ח) וְנִחַנּוּ מֵהָ, לֹא

זֶלְקָה הוֹקְדוּקָה: ז לֹא מִרְבֶּכֶם. הַנִּי פִּסְקִי דְפִלְיָנִי עֲלֵיהוֹן נַהֲרַדְעִי (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

לכם אלמין אלדי קסם בה
לאבאיכם. אכירגכם אללה ביד
שדידה. ופדאך מן בית
אלעבודייה. מן יד פרעון מלך
מצר: ט) פאעלם. אן אללה
רבך הו אלאלאה. אלטאיק
אלאמין. חאפיך אלעהד
ואלאחסאן. למחביה. וחאפצי
ועאיאה לאלף גיל: י) ומכאפי
שאניה. בחצרתה לאנפאדיה.
ולא יאכיר לה שייא.
בל בחצרתה יכאפיה:
יא) ואחפיך אלוצאיא
ואלדסום ואלאחכאם. אלת

את השבעה אשר נשבע
לאבותיכם הוציא יהוה
אתכם ביד חזקה ויפדך
מבית עבדים מיד פרעה
מלך מצרים: ארי מדרחים יי
יתכון. ומדנטר ית קימא דקים
לאבקהתכון. אפיק יי. יתכון ביד תקיפא.
ויפרקך מבית עבדותא. מידיא פרעה
מלכא דמצרים: מפעיר ט) וידעת

כי יהוה אלהיך הוא

אלהים האל הנאמן שמר הברית והחסד
לאהביו ולשמרי (כ' מצותו) מצותיו לאלף דור:
ותדע. ארי יי אלהך הוא אלהים. אלהא מהימנא. נטר קימא וחסדא.
לרחמוהי. ולנטרי פקודוהי לאלף דרין: ז) ומשלם לשנאיו
אל-פניו להאבידו לא יאחר לשנאו אל-פניו
ישלם-לו: ומשלם לשנאוהי. טבון דאנון עבדין קדמוהי בחייהון
לאובודיהון. לא מאחר עובד טב לשנאוהי. טבון דאנון עבדין קדמוהי
בחייהון משלם להון: יא) ושמרת את המצוה ואת-

— רס"י —

לאוהביו, העושין מאהבה, ששכרם יותר
גדול, הוא אומר לאלפים: לאוהביו. אלו
העושין מאהבה: ולשמרי מצותיו. אלו
העושין מיראה: ומשלם לשנאיו אל
פניו. בחייו משלם לו גמולו הטוב כדי

ה' אתכם: ומשמרו את השבועה. מחמת
שמרו את השבועה: ט) לאלף דור. ולהלן
הוא אומר (דברים כ, ט) לאלפים, כאן שהוא
סמוך אצל לשומרי מצותיו, העושין מיראה,
הוא אומר לאלף ולהלן שהוא סמוך אצל

תפסיר רס"ג
 אָנָא אַמְרָךְ בְּהָא. אַלְיוּם
 וְאַעֲמַל בְּהָא:

**וְאֶת־הַמְשַׁפְּטִים
 אֲשֶׁר אֲנִי מְצוֹן הַיּוֹם**

לַעֲשׂוֹתָם: וְתִשָּׂר יֵת תַּפְקִידָתָא וְיֵת קִימְיָא וְיֵת דִּינְיָא. דְּאַנָּא
 מִפְקִיד לְךָ. יוֹמָא דִּין לְמַעֲבַדְהוֹן: **פ פ פ**

פּוֹקֵט פִּיסוּקִים סִימָן פֿלֶטט

— רש"י —

לְהַאבִּידוּ מִן הָעוֹלָם הַבָּא: יֵה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם. וְלִמְחַר לְעוֹלָם הַבָּא לְטוֹל שְׂכָרָם:

חסלת פרשת ואתחנן

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּחַר, בְּנִבְיָאִים טוֹבִים. וְרָצָה
 בְּדַבְרֵיהֶם, הַנְּאֻמִּים בְּאֵמֶת. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה,
 בְּמֹשֶׁה עַבְדּוֹ, וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ. וּבְנִבְיָאֵי, הָאֵמֶת וְהַצְדִּיק: (אמנ)**

הפטרה דואתחנן

בישעיה סימן מי

**א נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם: נְבִיאָא אֲתַנְּבוּ תַנְחוּמִין,
 עַל עַמִּי. יִימֵר, אֱלֹהֵינוּ: ב דַּבְּרוּ עַל־לֵב יְרוּשָׁלַם
 וְקִרְאוּ אֵלַיָּה כִּי מְלֵאָה עֲבָאָה כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהּ כִּי לִקְחָהּ
 מִיַּד יְהוָה כְּפָלִים כְּכֹל־חַטָּאתֶיהָ: מְלוֹ. עַל לְבָה דִירְשָׁלַם,
 וְאֲתַנְּבוּ עָלֶיהָ. אָרִי עֲתִידָא דְתַתְּמְלִי, מַעַם גְּלוּתָהָא. אָרִי אֲשַׁתְּבִיקוּ לָהּ,
 חוֹבְהָא. אָרִי קְבִילַת כָּס תַנְחוּמִין, מִן קָדָם יי. כְּאֵלּוּ לִקְתַּת עַל חַד תַּרְיִן,
 כְּכֹל חַטָּאתָהּ: ג קוֹל קוֹרָא בְּמִדְבָּר פִּנּוּ דְרַךְ יְהוָה יִשְׂרוּ
 בְּעֶרְבָה מְסֻלָּה לְאֱלֹהֵינוּ: קל דְּמַכְלִי. בְּמִדְבָּרָא. פִּנּוּ אוֹרְחָא, קָדָם
 עַמָּא דִּי. כְּבִישׁוּ בְּמִישְׂרָא, כְּבִישִׁין קָדָם, כְּנִשְׁתָּא דְּאֱלֹהֵנָא: ד כָּל־גִּיא**

זֶלֶק הַדְּקֻדֹק: ב עַל לֵב יְרוּשָׁלַם. כּפּשט א' וְהִיא מִלְרַע:

שִׁמּוֹן דְּמִדְבָּר (ו) כָּל גִּיא. יֵשׁ הַקּוֹרְאִים מִלֵּת גִּיא לְלֵא בְטוּי הַיּוֹ"ד. וְיֵשׁ שְׂכָן מִבְּטָאִים הַיּוֹ"ד.

יִנְשֵׂא וְכַל-הָרַג וְגִבְעָה יִשְׁפְּלוּ וְהִיָּה הָעֶקֶב לְמִישׁוֹר
 וְהִרְכָּסִים לְבִקְעָה: כָּל חֲלִיאָא, יִרְאָמוּן. וְכָל טוֹר וְרָמָא, יִמְאָכוּן. וְהִי
 כְּפָלָא, לְמִישְׁרָא. וּבֵית גְּדוּדִין, לְבִקְעָא: ה' וְנִגְלָה כְבוֹד יְהוָה וּרְאוּ
 כָּל-בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי יְהוָה דְּבָר: וַיִּתְגַּלֵּי, יִקְרָא דִּי. וַיַּחֲזוּן כָּל
 בְּנֵי בְּסָרָא, כְּחָדָא. אַרְי בְּמִימְרָא דִּי, גְּזִיר כֶּן: וְקוֹל אִמְרָ קָרָא
 וְאִמְרָ מַה אִקְרָא כָּל-הַבָּשָׂר חֲצִיר וְכָל-חֲסִדוֹ כְּצִיץ הַשָּׂדֶה:
 קָל דְּאִמְרָ, אֲתַנְבִּי. וּמַתִּיב וְאִמְרָ, מָא אֲתַנְבִּי. כָּל רְשִׁיעִיא, כְּעֶסְבָּא. וְכָל
 תְּקִפְהוֹן, כְּמוֹצָא דְחֻקְלָא: ז' יִבֵּשׂ חֲצִיר נִבְלָ צִיץ כִּי רוּחַ יְהוָה
 נִשְׁבָּה בּוֹ אֲכֹן חֲצִיר הָעֵס: יְבִישׂ עֶסְבָּא, נִתַּר נְצִיָּה. אַרְי רוּחָא מִן
 קָדָם יֵי, נִשְׁבַּת בֵּיה. בְּכִין כְּעֶסְבָּא חֲשִׁיבִין רְשִׁיעִיא, בְּעֵמָא: ח' יִבֵּשׂ
 חֲצִיר נִבְלָ צִיץ וְדְבַר-אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם: מִית רְשִׁיעִיא,
 אֲבָדוּ עֲשֵׁתוֹנוּהִי. וּפְתַגְמָא דְּאֱלֹהֵנָא, קִים לְעֵלְמִין: ט' עַל הַר-גְּבֵהָ
 עָלִי-לָךְ מִבְּשָׂרְתָּ צִיּוֹן הָרִימִי בַכַּח קוֹלְךָ מִבְּשָׂרְתָּ
 יְרוּשָׁלַם הָרִימִי אֶל-תִּירָאִי אִמְרִי לְעָרִי יְהוּדָה הִנֵּה
 אֱלֹהֵיכֶם: עַל טוֹר רָם סְקוּ לְכוּן נְבִיאָא, דְּמִבְּשָׂרִין לְצִיּוֹן. אַרְימוּ
 בְּחִילָא, קְלִכוּן. דְּמִבְּשָׂרִין, לִירְשָׁלַם. אַרְימוּ, לָא תִדְחִלוּן. אִימְרוּ,
 לְקַרוּיָא דְּבֵית יְהוּדָה. אֲתַגְּלִיאָת, מַלְכוּתָא דְּאֱלֹהֵכֹן: י' הִנֵּה אֲדָנִי
 יְהוָה בְּחֻזַּק יָבֹוא וּזְרַעוּ מִשְׁלָה לּוֹ הִנֵּה שְׂכָרוֹ אֲתוֹ
 וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו: הָא יֵי אֱלֹהִים, בְּתַקּוּף מִתְגַּלֵּי. וּתַקּוּף דְּרַע גְּבוּרְתִּיהָ,
 שְׁלֹטָא קְדָמוּהִי. הָא אֲגַר עֲבָדִי מִימְרִיהָ, עֲמִיהָ. דְּכָל עוֹבְדֵיהוֹן, גְּלַן
 קְדָמוּהִי: י"א כְּרַעַה עֲדָרוֹ יִרְעָה בְּזַרְעוֹ יִקְבֵץ טְלָאִים וּבְחִיקוֹ
 יִשָּׂא עָלוֹת יִנְהַל: כְּרַעַיָא, דְּעֲדָרִיהָ רָעִי. בְּדַרְעִיהָ, מְכַנֵּישׂ אִמְרִין.

ז' זֶלֶק הַדְּקָרוֹן: ז' נִבְלָ. תְּרוּיָהוּ, (וּכֶן בְּפִס' ח') לָא לְרַע וְלָא לְעִיל אֲלָא בִּינוּנִית, כִּי יֵשׁ בְּהֶן
 שְׁנֵי טַעְמִים וְכ"כ עֲרוּגַת הַבֶּשֶׂם פ' כ"ז: נִשְׁבָּה בּוֹ. דְּגֵשׁ הַבֵּי"ת כִּי הוּא נִוּסַפַּת: אֲכֹן. בְּמֵאֲרָכָה:
 חֲצִיר. בְּטַפְחָא. וְכ"ה בְּכ"ד גְּדוּל: ט' בְּכַח. בְּפִשְׁטָא א' גַּם בִּירוּשְׁלַמִּיִם: מִשְׁלָה לּוֹ. רַפָּה הַלְמ"ד
 וּבִת"ג מִסִּיר עָלֶיהָ לְחוּד רַפִּי, וְכ"ה בִּירוּשְׁלַמִּיִם. גַּם בְּסַפֵּר לְשׁוֹן לְמוֹדִים בְּדִין אֲתִי מִרְחִיק
 שְׁהַלְמ"ד רַפָּה וַיִּצְאָה מִן הַכֹּלֵל. גַּם רַד"ק בְּשַׁעַר אַהוּ"י ע"ש:

ובחנייה, מסובר רפיכין, מינקתא, בנית מדבר: ^{יב} מי-מדד בשעלו
 מים ושמים בזרת תבן וכל בשלש עפר הארץ ושקל
 בפלס הרים וגבעות במאזנים: מן אמר אלין, קים אמר ועבד.
 דכל מי עלמא חשיבין קדמוהי, בטפא בשעולא. ומשחת שמיא, כאלו
 בזרתא מתקנין. ועפרא דארעא, כאלו במכילא אתכל. וטוריא, כאלו
 מתקל תקילין. ורמתא, הא כד במוזניא: ^{יג} מי-תבן את-רוח יהוה
 ואיש עצתו יודיענו: מן תקין ית רוח קדשא בפוס כל נבייא, הלא
 יי. וצדיקיא עבדי מימריה פתגמי רעותיה, הודענו: ^{יד} את-מי נועץ
 ויבינהו וילמדהו בארח משפט וילמדהו דעת ודרך
 תבונות יודיענו: להון דבעו מן קדמוהי, אספר חכמא. ואליפנון,
 אורח דדין. ויהב לבניהון, אוריתא, ואורח דסכלתנו לבני בניהון,
 הודענו: ^{טו} הן גוים כמר מדלי וכשחק מאזנים נחשבו הן
 איים כדק יטול: הא עממיא, בטפא מדול. וכעיל מוזניא, חשיבין.
 הא נגותא, כדקא דפרח: ^{טז} ולבנון אין די בער וחיתו אין די
 עולה: ואילני לבנון. לא יספקון, לאדלקא. וחיותא דביה, לית היא,
 כמסת לעלא: ^{יז} כל-הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו-
 לו: כל עממיא, כלמא עובדיהון, גמירא ושיצאה, אנון חשיבין קדמוהי:
^{יח} ואל-מי תדמיון אל ומה-דמות תערכו לו: ולמן אתון
 מדמן למדון, קדם אל. ומא דמות, דאתון מסדרין קדמוהי: ^{יט} הפסל
 נסך חרש וצרף בזהב ירקענו ורתקות כסף צורף: הא
 צלמא, נגרא עבד. וקינאה, בדהב מחפי ליה. ושישלן דכסף, קינאה
 מאחיד ליה: ^כ המסכן תרומה עץ לא-ירקב יבחר חרש
 חכם יבקש-לו להכין פסל לא ימוט: אורן ברי. אעא דלא

זולק הדקדוק: יב וכל בשלש. תיבת 'וכל' בקמץ רחב וטעם מארכה, ולא במקף: יג ואיש.
 בטפחא: עצתו. במארכה. וכן מוכח התרגום: יד את מי נועץ. העיין קמץ בפשטא וכ"ה
 בירושלמיים: טו ורתקות. הקו"ף רפה (בסת"י) גם בירושלמיים:

אֶחֶיד בֵּיהּ רַקְבָּא, בְּחַר. נִגְרַ אַמֶּן, בְּעֵי לֵיהּ. לְאַתְקֵנָא צִילָם, דְּלֹא יַעֲטִילֵי:
כ הָלֹא תִדְעוּ הָלֹא תִשְׁמְעוּ הָלֹא הִגֵּד מֵרֹאשׁ לְכֶם
הָלֹא הִבִּינוּתֶם מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ: הָלֹא יִדְעִיתוּן, הָלֹא שְׁמַעְתוּן.
הָלֹא. אֶתְחֹוא מִן אֹלָא עוֹבֵד סַדְרֵי בְּרֵאשִׁית, לְכוּן. הָלֹא תִסְתַּבְּלוּן,
לְמַדְחַל. קָדַם מִן דְּבִרָא, יְסוּדֵי אַרְעָא: **כ** הַיֵּשֶׁב עַל-חֹג הָאָרֶץ
וַיִּשְׁבֵּיהּ פַּחְגָּבִים הַנוֹטֶה כִּדְק שָׁמַיִם וַיִּמְתַּחֶם פֶּאֱהֵל
לְשָׁבֶת: דְּאִשְׁרֵי בְּתַקוּף רוּמָא, שְׂכִינַת יְקָרִיהּ. וְכָל יְתָבֵי אַרְעָא, חֲשִׁיבִין
קְדַמּוּהֵי בְּקַמְצִין. דְּמַתַּח בּוֹזְעִיר, שְׁמַיָּא. וּפְרַסְנוּן בְּמִשְׁכַּן יְקָרָא, לְבֵית
שְׂכִינְתֵיהּ: **כ** הַנוֹתֵן רוּזְנִים לְאִין שְׁפִטֵי אַרְץ פִּתְהוּ עֲשֵׂה:
דְּמַסַּר שְׁלִטוֹנִין, לְחַלְשָׂא. דִּינֵי אַרְעָא, בְּלָמָא עֲבִיד: **כ** אִף בַּל-נִטְעוּ
אִף בַּל-זָרְעוּ אִף בַּל-שָׂרֵשׁ בְּאַרְץ גְּזָעִים וְגַם-נִשְׂרַף בָּהֶם וַיִּכְּשׁוּ
וַיִּסְעֲרָה פִּקְשׁ תִּשְׁאֵם: אֶפְלוּ וּפִשְׁוּן. אֶפְלוּ יִסְגוּן. אֶפְלוּ יִתְרַבּוּן בְּאַרְעָא,
בְּגִיהוּן. וְאִף רִגְזִיהּ יִשְׁלַח בְּהוּן, וַיִּבְהַתּוּן. וּמִימְרִיהּ בְּעַלְעוּלָא לְקִשָּׂא, יִבְדַּר
יִתְהוּן: **כ** וְאַל-מִי תִדְמִיוּנִי וְאַשׁוּהּ יֹאמֵר קְדוֹשׁ: וְלִמֵּן תִּדְמֵן
קְדָמִי, וְתִשׁוּן. יִימַר, קְדִישָׂא: **כ** שְׂאוּ-מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי-
בְּרָא אֱלֹהֵי הַמוֹצִיא בְּמַסְפָּר צְבָאִים לְכֹלֶם בְּשֵׁם יְקָרָא מַרְב
אוֹנִים וְאַמְיִץ כַּח אִישׁ לֹא נֶעְדַּד: זְקוּפוּ לְרוּמָא עֵינֵיכוֹן וְחֹזוּ
לְמַדְחַל, קָדַם מִן דְּבִרָא אֲלֵין. דְּאִפִּיק בְּמַנְיָן, חִילֵי שְׁמַיָּא. לְכַלְהוֹן, בְּשִׁמְהֵן
קָרִי. מַסְגֵי גְבוּרָן, וְתַקוּף חִיל. חַד מִסְדְּרִיהּ, לֹא מַתְעַבֵּב: **כ** הָעֲנִיִּים
וְהָאֲבִיוֹנִים מִבְּקָשִׁים מִים וְאִין לְשׁוֹנִם בְּצַמָּא נִשְׁתַּה אֲנִי
יְהוֹה אֲעֲנֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹא אֲעֲזֹבֶם: עֲנוּתְנִיָּא וְחֲשִׁיכִיָּא.
דְּמַחְמַדִּין לְאַלְפָּנָא הָא בְּצַהֲיָא לְמִיָּא, וְלֹא מִשְׁכַּחִין. רוּחְהוּן, בְּסִגּוּפָא
מְשַׁלְּהִיָּא. אֲנָא יי, אֶקְבִּיל צְלוֹתְהוּן. אֱלֹהֵא דִישְׂרָאֵל, לֹא אֶרְחִיקְנוּן:

(גְּאֲלֵנוּ יְהוֹה צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:)

(פְּרַקְנָא. יי צְבָאוֹת, שְׁמִיָּהּ. קְדִישָׂא, דִישְׂרָאֵל:)

עַל דָּא יִתְבְּרַד וַיִּשְׁתַּבַּח, שְׁמָא רַבָּא קְדִישָׂא. דִּי לְעִילָא, חֵיא וְקִימָא. מְבָרַד הוּא לְעַלְמֵם,
וְלְעַלְמֵי עַלְמִיָּא:

